

BARN- OCH
UNGDOMS-
RAPPORT
2026

FAKTORER SOM SKYDDAR

movendi

OM MOVENDI

Movendi är en sammanslagning av tidigare IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund UNF och barnens organisation Junis. Vi är en partipolitiskt och religiöst obunden medlemsorganisation som arbetar för demokrati och solidaritet utifrån en nykter grund. Vi påverkar för ett samhälle fritt från alkohol och andra droger, ger stöd till dem som behöver och bygger gemenskap genom roliga och meningsfulla aktiviteter. Med oss får du frihet att vara dig själv, tillsammans med andra.

PUBLICERAD AV: *Movendi*

ADRESS: *Box 12825, 112 97 Stockholm*

E-POST: *info@movendi.se*

REDAKTÖR OCH SKRIBENT: *Helena Wannberg*

ANALYS AV ENKÄTERNAS RESULTAT:

Anna Carlsson Cheikh och Emil Juslin

ÖVRIGA MEDVERKANDE: *Simon Elfström Schönbeck,*

Gunnel Karlsson, Molly Giacone och Astrid Miller

LAYOUT: *Pontus Landström*

OMSLAGSBILD: *Istock*

BILDER DÄR INTE ANNAT ANGES: *Istock*

ISBN: *91-85357-33-2*

TRYCK: *Fridholm & Partners AB, Göteborg 2026*

INNEHÅLL

Förord.....	5
Skyddsfaktorer ökar motståndskraften	6
ARTIKLAR	8
Trygga raster med rörelse och hjärta	8
<i>Skolgårdspedagogik på Tallbackaskolan i Solna</i>	
”Här skapar vi vår egen fritid”.....	14
<i>Föreningen Syskonkedjan i Sandviken</i>	
Förebyggande arbete som ger effekt.....	20
<i>ANDTS i skolan</i>	
Material från Movendi	23
<i>Lilla Ön, Ludde och Klasskompisar</i>	
Socialpedagogerna rustar unga.....	24
<i>Tollare folkhögskola har fokus på förebyggande</i>	
”Jag kan vara vara en trygg vuxen att prata med”	27
<i>Socialpedagogen Arjan</i>	
Skolan som ger sammanhang och framtidshopp.....	28
<i>Elevhälsöarbete på Malmaskolan i Kolsva</i>	
MOVENDIS UNDERSÖKNINGAR	32
Kommunenkäten om stöd till barn.....	34
Undersökningen om ungas fritid och inflytande	50
Vilken är årets bästa förebyggarkommun?.....	62
Movendi kräver.....	64
Tabeller till kommunenkäten om stöd till barn.....	67

Förord

Vi behöver kommuner som investerar i trygga mötesplatser, i stöd till barn som växer upp i familjer med beroendeproblematik och i verksamheter där unga får växa, känna gemenskap och hitta framtidstro.

I DEN HÄR RAPPORTEN undersöker vi i Movendi hur kommuner arbetar för att ge stöd till barn och unga som växer upp i familjer med skadligt bruk eller beroende, men också vilka möjligheter som finns till trygga och nyktra mötesplatser, fritidsgårdar och gemenskap. För det spelar roll vart man kan gå när skolan är slut, när livet hemma är svårt eller när man bara behöver få vara sig själv tillsammans med andra.

När barn och unga inte får det stöd de behöver är det inte ett individuellt misslyckande. Det är ett samhälle som inte tagit sitt ansvar fullt ut.

En trygg fritid är en viktig del av ett jämlikt samhälle. Samtidigt lever vi i en demokrati där barn och unga påverkas av politiska beslut varje dag, men där många fortfarande saknar verkliga möjligheter att påverka. När rösträtten börjar vid 18 år måste vuxenvärlden ta ett större ansvar för att ungas erfarenheter och perspektiv faktiskt ska få genomslag.

Barn och unga är inte framtiden, vi är en del av samhället här och nu. Vi har egna erfarenheter, egna drömmar och rätt att bli lyssnade på. Det räcker inte att säga att unga är viktiga. Det måste också märkas i beslut, resurser och långsiktiga satsningar. Barns och ungas rättigheter behöver bli verklighet i vardagen.

Vi vet att det är möjligt, det visar vi i ett antal artiklar. Det går att uppfylla barns och ungas rättigheter, det går att stärka skyddsfaktorer

i samhället för att möjliggöra för alla barn och unga att få förutsättningar att lyckas. Vi lyfter rastverksamhet som ökar tryggheten, en nykter mötesplats av unga för unga och en skola som vill ge eleverna en möjlighet att känna ett sammanhang.

Vi behöver kommuner som investerar i trygga mötesplatser, i stöd till barn som växer upp i familjer med beroendeproblematik och i verksamheter där unga får växa, känna gemenskap och hitta framtidstro. Platser där ingen behöver passa in i alkoholnormen för att få höra till. Alla barn har rätt till trygghet, stöd och en meningsfull fritid. Alla unga har rätt att känna sig sedda, hörda och inkluderade. Alla unga förtjänar en plats där de kan känna sig fria att vara sig själva.

Astrid Miller
Ungdomspolitisk
talesperson
Movendi

Skyddsfaktorer ökar motståndskraften

FÖR ATT VI SKA MÅ BRA är det viktigt att känna att vi är en del av ett sammanhang. Det gäller såväl vuxna som barn och ungdomar. Livet behöver kännas meningsfullt, förutsägbart och ge oss förutsättningar att klara av svårigheter. Vi behöver också ha möjlighet att påverka våra liv.

Men alla barn och ungdomar upplever inte den här känslan av sammanhang. Kanske har deras kommun inte satsat på öppna fritidsgårdar eller stöd till föreningsliv. Eller så växer de upp i ett oroligt område där det har blivit norm bland ens kompisar att testa narkotika. Ibland leder en förälders beroende till att föräldraförmågan brister, vilket ökar barnets svårigheter.

I DET FÖREBYGGANDE ARBETET talar man om begreppet risk- och skyddsfaktorer. Riskfaktorer är omständigheter eller förhållanden som ökar risken att exempelvis utveckla alkoholberoende. På motsvarande sätt är skyddsfaktorer omständigheter eller förhållanden som ökar motståndskraften mot att utveckla problemen eller dämpar effekten av riskfaktorerna.

Vissa risk- och skyddsfaktorer är medfödda, andra beror på uppväxtmiljön eller hur samhället fungerar. Ett barn kan ha en genetisk sårbarhet för exempelvis beroende, men genom att stärka skyddsfaktorerna går det att förhindra att personen utvecklar ett eget skadligt bruk.

Risk- och skyddsfaktorerna kan beskrivas som en väv, där allt hänger ihop. Olika problem, som kriminalitet, våld och psykisk ohälsa kan

ha likartade orsaker. Åt andra hållet kan ett generellt främjande och förebyggande arbete få effekter på många problemområden.

ATT VÄXA UPP UNDER TRYGGA förhållanden är en viktig skyddsfaktor för barn och unga. Men så ser inte verkligheten ut för alla. När förmågan brister hos föräldrar blir det därför extra viktigt att barn och unga har möjligheten att få andra goda vuxenkontakter, sociala nätverk och socialt stöd. Detta gäller i såväl förskola och skola som på fritiden.

En uppväxt i en familj med skadligt bruk eller beroende är en riskfaktor som kan förstärkas av

FAKTA. Skyddsfaktorer

Exempel på skyddsfaktorer som kan minska och motverka risken för att utveckla skadligt bruk eller beroende av alkohol och andra droger:

- trygga uppväxtvillkor
- att nå målen i skolan och trivas där
- att ha trygga hemförhållanden
- att ha goda relationer till kompisar

LÄS MER OM risk- och skyddsfaktorer på [kunskapsguiden.se](https://www.kunskapsguiden.se)

FAKTA. Om Movendis barn- och ungdomsrapport

Vi som står bakom den här rapporten är nykterhetsorganisationen Movendi. Det är en sammanslagning av de tre organisationerna IOGT-NTO, UNF (Ungdomens Nykterhetsförbund) och Junis. Barnorganisationen Junis började 2004 ge ut en rapport med fokus på barn som växer upp i familjer med skadligt bruk och beroende. Rapporten har presenterat en årlig kommunenkät om det stöd som erbjuds. UNF har sedan 2012 årligen gjort en Kommunrankning som har undersökt kommunernas arbete med ungas fritid, inflytande och alkohol- och narkotikaförebyggande arbete. Undersökningen har nu namnet "Undersökningen av ungas fritid och inflytande". I denna nya rapport från Movendi presenterar vi nu båda dessa undersökningar.

I Movendi vet vi att när vuxna dricker eller använder andra droger, då blir det även ett problem för barn. Vi vet att föreningsverksamhet, nyktra mötesplatser och vettiga vuxna är viktiga skyddsfaktorer för barn – och extra mycket för dem som har det tufft.

I våra föreningar och på våra läger kan barn och ungdomar ha roligt, känna gemenskap och känna att alla är lika mycket värda. Inga ledare dricker

alkohol eller använder andra droger. Movendi är en folkrörelse där vi medlemmar själva skapar en känsla av sammanhang.

Movendi vill även påverka resten av samhället. Vi vill att alla, från makthavare till de som möter barn i sin yrkesroll, blir bättre på att se barnens behov i tid och att de bidrar till att skapa så bra förutsättningar som möjligt för barn och unga att leva bra liv. Därför gör vi den här rapporten.

Rapporten består av följande delar:

- Artiklar som skildrar goda exempel på hur skyddsfaktorer kan stärkas i praktiken, i bland annat skola och föreningsliv. Dessa artiklar finns i rapportens första del.
- I rapportens andra del presenteras våra två undersökningar Kommunenkäten om stöd till barn och Undersökningen om ungas fritid och inflytande. Resultaten av de två undersökningarna diskuteras.
- Därefter sammanfattar vi våra politiska krav.

På junis.se/rapport finns detaljerade, kommunvisa resultat på enkäterna samt källförteckning. Här finns även tips på litteratur, filmer med mera.

andra belastningar, som ekonomisk utsatthet. Att gå ut skolan med ofullständiga betyg ökar risken för egna problem senare i livet. Men skyddsfaktorer kan minska de negativa effekterna. Här finns det en skyddsfaktor som står ut när det gäller att öka motståndskraften: att klara skolan. Att trivas i skolan och få fullständiga betyg ökar chanserna för en ung person att få ett bra liv.

BARN HAR ENLIGT LAG RÄTT att få tillförlitlig och tillgänglig information och kommunikation för att kunna fatta viktiga beslut om sina egna liv. I skolan finns möjligheten att stärka elevernas förmågor att tänka kritiskt och fatta egna beslut kring alkohol- och narkotikafrågor. Detta gäller alla elever, men blir extra viktigt för de barn och ungdomar som på olika vis är i riskzonen för att utveckla egna problem. Genom att stärka elevernas motståndskraft går det exempelvis att bryta mönster som finns i familjen. Barn och ungdomar har även rätt att få information

om det stöd som finns att få, som stödgrupper för den som växer upp med skadligt bruk eller beroende.

Det har också stor betydelse att ha en meningsfull fritid, oavsett varje persons egna ekonomiska eller sociala resurser. Att engagera sig i en förening kan ge ett sådant socialt sammanhang där man också kan vara med och påverka. Detta skapar en grund för ett samhälle med en levande demokrati. För många barn och ungdomar blir fritidsaktiviteter en frizon och en möjlighet att komma hemifrån en stund, till en trygg plats med kompisar och trygga vuxna. Tillgång till nyktra mötesplatser fungerar som en stark skyddsfaktor för unga.

ALLA BARN OCH UNGDOMAR HAR RÄTT att få så bra förutsättningar som möjligt för att må bra, utvecklas och leva ett bra liv. I den här rapporten fokuserar vi på skyddsfaktorer som kan göra detta möjligt. ●

Risk- och skyddsfaktorerna kan beskrivas som en väv, där allt hänger ihop. Olika problem, som kriminalitet, våld och psykisk ohälsa kan ha likartade orsaker.

Trygga raster med rörelse och hjärta

Från raster som skapade oro och konflikter till en skolgård fylld av rörelse och samvaro. Med hjälp av medveten skolgårdspedagogik har Tallbackaskolan skapat trygghet. Rastboden är skolgårdens hjärta.

Eleverna vet att jag finns där om någon vill prata med en vuxen.

Som skolgårdspedagog har Adam Becker utvecklat rasterna på Tallbackaskolan.

”DET KOMMER ATT ORDNA SIG. Det vågar jag lova dig. Viva l'amor, l'amor, l'amor.”

Medinas refräng dånar över skolgården på grundskolan i Huvudsta, Solna. Den ena Mello-låten efter den andra avlöser varandra. I varje hörn av skolgården händer det saker. Någon hoppar hoppstyla, mot en husvägg sparkas en boll, vid ett bord byggs det med lego och borta vid staketet pågår hästhoppning med käpphästar.

I centrum av allt finns den färgglada rastboden. ”ROLIGARE RASTER” står det med stora bokstäver. En bod som fungerar som en sorts bibliotek, fyllt av saker som gör rasten roligare. På insidan av den öppna dörren sitter lappar med text och bild som visar vad som kan lånas. Bara att välja och vraka. Små spadar. Stor kratta. Tvåhjulning. Schack. Basketbollar. Lupp. Och mycket, mycket mer.

Vid ”lånedisken” står Lara Maroufzade, en av dagens bodenjobbare. Hon går i förskoleklass och har full koll på hur det funkar här på Tallbackaskolan.

- Man lämnar sitt lånekort, sen lägger jag det i lådan här, visar hon.

Adam Becker, som sedan 2024 är skolgårdspedagog på Tallbackaskolan, guidar vidare i hur systemet funkar. På utsidan av boden sitter plastbackar, en för varje årskurs mellan förskoleklass och nian. Där ligger inplastade kort med varje barns namn. För att låna något i rastboden lämnar eleven in sitt lånekort, som läggs i en ➤

Idag är det Lara Maroufzades tur att jobba i rastboden.

minibyrå där varje årskurs har en egen låda, och sedan får man det man vill ha. När saken återlämnas, får man kortet tillbaka.

– Basketbollar och fotbollar är populära. Jag och mina kompisar brukar göra en hoppbana för kätthästar. Men det finns många roliga saker att låna, berättar Aida Badic som går i tvåan.

I STORA TUNNOR STÅR bandyklubbor, spadar och kätthästar, på väggarna inne i boden hänger rockringar och hopprep.

Men såhär har det inte alltid varit. När Adam började jobba på skolan som elevassistent fanns en gammal bod som mest stod där.

– Klasserna hade egna bollar, men de försvann alltid...

En trygghetsundersökning visade att många kände en oro inför rasten. För att inspirera till en annan sorts skolgård fick Adam och hans kollegor i Solna stad gå på en föreläsning med Gustav Sundh, i sociala medier känd som "Skolgårds läraren Gustav". Tallbackaskolan valde att satsa på samma metodik, och Adam fick efter en tid en ny roll som skolgårdspedagog med fullt fokus på att utveckla rasterna. Under rasterna är även fritidshemmens pedagoger ute med barnen. Att en person har ett huvudansvar för att styra upp och utveckla skolgårdsverksamheten spelar roll, tycker Adam.

Det är roligt att jobba och ge barnen grejer.

FAKTA. Tallbackaskolan

- Tallbackaskolan ligger i stadsdelen Huvudsta i Solna stad. Tallbackaskolan är en grundskola från förskoleklass till årskurs 9, med ungefär 450 elever.
- Skolans skolgårdsverksamhet kan följas på Instagram, tallbacka_skolgarden.

- Min första uppgift var att göra om boden och skapa ett lånesystem som håller på sikt. I början stod jag i boden varje rast för att få in systemet.

Numera behöver inte Adam sköta utlåningen - eleverna sköter ruljangsen.

- Det är roligt att jobba och ge barnen grejer, säger Lara.

- Jag jobbar helst på rasten, säger Laras storsyster Ella Maroufzade.

- Och du är bra på det, svarar Adam.

Att vara bodenjobbare innebär att få ansvar. Det gäller att hålla ordning på lånekorten, och se till att alla saker som finns i boden är på rätt plats.

- Om något ramlar plockar vi upp det, förklarar dagens bodenjobbare som har full koll på vad uppdraget innebär.

Adam konstaterar att för en del barn kan det vara svårt att hitta sitt sammanhang i rastsituationen. Då kan rastboden bli en bra plats.

- Vissa elever trivs och mår bra av att jobba där.

FÖRMIDDAGSRASTEN GÅR MOT sitt slut och bodenjobbarna har viktig information att ropa ut:

- DAGS ATT LÄMNA IN!

Inom ett par minuter har alla elever rusat och lämnat tillbaka alla saker. Med ens är skolgården tom och tyst efter att Adam pausat musiken. Innan lunchrasten hinner han berätta lite mer om skolgårdsverksamhetens effekter.

- Det har blivit mer lek. Fler hittar något som leder till rörelse, även de som har svårare för det. Det finns en trygghet i att veta vad som händer på rasten.

Det innebär även en trygghet att Adam alltid finns där under rasterna.

- Nu känner jag alla elever på skolan och de vet att jag finns där om någon vill prata med en vuxen.

Adam är på plats och öppnar rastboden redan klockan sju och träffar barnen när de kommer till skolan.

- Det kan vara någon som har haft en jobbig resa till skolan eller som har det tufft hemma. För de barn som känner oro kan det betyda något att bara finnas där.

PRECIS SOM PÅ ALLA andra skolor finns det även här elever som växer upp i familjer där det finns psykisk ohälsa eller beroendeproblematik. Barn som aldrig får vara riktigt lediga hemma och som har ett extra behov av trygga vuxna. Det behövs vuxna i olika roller på en skola, konstaterar Adam. Att börja prata om hur man egentligen hoppas hoppstyla blir ett sätt att lära känna varandra och en möjlighet att nå fram för att prata även om annat.

Vi går en runda inne på skolan.

- Här kan man se vad som händer på lunchrasterna i veckan, säger Adam och visar den stora bildskärmen som sitter i korridoren strax innan man går ut.

VI GÅR VIDARE MOT mellan- och högstadiets del av skolan. De har en egen skolgård, men både mellan- och högstadieeleverna är numera välkomna till lågstadiets skolgård. Att öppna upp skolgårdarna är en av de förändringar som Adam tog initiativ till.

Det har blivit dags för lunchrast och Adam skyndar sig ut för att låsa upp rastboden igen och sätta på musiken. Allt eftersom fylls skolgården återigen med elever. På en grusplan ligger rockringar i olika färger. Varje rockring har en fasttejp på poängmarkering.

- Det är rastutmaningen, förklarar Ella som >

Det finns många roliga saker att låna i den nya rastboden. Aida Badic är en av dem som gärna är bodenjobbare.

ställer sig i kö för att få kasta rispåsar. Hon satsar hårt på 100-poängsringarna.

En av fritidspedagogerna håller räkningen. Rastutmaningen äger rum tre gånger i veckan, då man har möjlighet att samla ihop poäng.

- Vi utser en vinnare per stadie som får ett litet pris, berättar Adam.

EN AV DEM SOM följer dagens rastutmaning är Tallbackaskolans rektor Jonas Lindgren, som gläds åt hur rasterna numera fungerar.

- Vi ser glädjen och rörelsen och samvaron mellan årskurserna.

Efter att trygghetsenkäten visat att rasterna skapade oro, blev målet att istället skapa mer

Rasterna har blivit roligare med rastboden. Ella Maroufzade jobbar där så ofta hon kan och Albin Eriksson tar chansen att låna roligar saker.

Förut kunde lärarna behöva ägna en kvart i början av lektionen åt att lösa en konflikt som uppstått under rasten. Nu kan lektionen istället börja direkt.

förutsägbarhet och förutsättningar för mer rörelse. Vilket har gett resultat även i klassrummen.

– Lärarna märker av detta väldigt tydligt, säger Jonas. Det är betydligt färre konflikter.

Adam har samma bild.

– Förut kunde lärarna behöva ägna en kvart i början av lektionen åt att lösa en konflikt som uppstått under rasten. Nu kan lektionen istället börja direkt och barnen är redo för kunskapsinhämtning.

Albin Eriksson går i femman och han håller med om att man rör på sig mer på rasterna nu.

– Jag brukar låna hoppstyla. Det är bra att man kan låna saker i rastboden som man inte har hemma.

Att röra på sig mer har effekt på själva skolarbetet.

– När man gjort av med en massa energi utomhus är det lättare att sitta still.

Lara håller med. Än så länge går hon ju bara i förskoleklass men hon har märkt att det där med skola innebär en hel del stillasittande.

– På lektionen sitter jag jättelänge, sen orkar jag inte sitta längre. Då får man spring i benen.

Efter att ha fått vara aktiv på rasten är det lättare att läsa och träna på att skriva, tycker Lara som inte ens vill tänka på en skolgård utan rastboden.

Men rasten handlar inte bara om att springa.

SKYDDSAKTORER.

Vuxenkontakter och förutsägbarhet

En viktig skyddsfaktor för unga är att ha goda vuxenkontakter, sociala nätverk och socialt stöd. För elever som växer upp i belastade sociala miljöer är det en skyddsfaktor om andra vuxna finns tillgängliga när föräldrarnas förmåga brister.

Om stämningen i skolan präglas av trygghet och värme samt acceptans för varandras olikheter har eleven mycket lättare för att uppleva sin omvärld som begriplig. En del av det som beskrivs som känslan av sammanhang är att det finns förutsägbarhet, information, struktur och regelbundenhet.

Källa: kunskapsguiden.se

– Alla gillar inte att spela basket – vissa mår bra av att bygga lego, säger Adam.

Och lego är populärt – vid ett långbord borta mot en husvägg sitter ett helt gäng och skapar. Det kommer friska vårvindar som yr upp lite sand i ögonen på konstruktörerna men det hindrar dem inte från att skapa fantasifulla hus och flygplan. På ett annat håll är det pärlplattor som skapas. Utanför står även en back med serietidningar. På väggen ovanför sitter ett anslag med texten: ”Ju mer du läser desto mer kommer du att veta. Ju mer du vet desto längre kommer du att nå.”

INNAN DET ÄR DAGS att säga hejdå till Tallbackaskolan skickar Aida, Lara och Ella en uppmaning till alla andra skolor.

– Skaffa en rastbod!

– Ha saker som barn gillar!

Det finns nog gott om skolor som skulle vilja ha samma resultat som Tallbackaskolans senaste trygghetsenkät: Färre elever känner oro inför rasten. Tryggheten har ökat. Rektorn Jonas och skolgårdspedagogen Adam är eniga i vad detta kan betyda.

– Är man trygg i skolan kan man också lyckas.

DET KOMMER ATT ORDNA SIG.

Det vågar jag lova dig. ●

FOTON I REPORTAGET: HELENA WANNBERG

Nöjda bagare: Axel Thipsen Bergström och Mohammad Hosseini.

”Här skapar vi vår egen fritid”

Ett andra hem, en mötesplats för engagemang och en trygg plats att utvecklas på. Det här är Huset i Sandviken.

DET ÄR PERFEKTA SOFFOR för ungdomar att hänga i. I de två soffgrupperna i föreningen Syskonkedjans lokal halvligger unga människor så som bara unga kan.

- Ja, alla vet väl att det ska bakas kladdkaka ikväll...

Rene Andersson inleder måndagens föreningsträff och berättar lite om vad som är på gång.

- Och nu lämnar vi över till Yara som håller i träffen.

Yara Wakkah delar upp i två grupper och berättar vem som är ansvarig för respektive grupp.

- Kan vi göra dubbel eller trippel sats, undrar Axel Thipsen Bergström och Mohammad Hosseini.

Ja, det går bra. Och sedan är bakningen igång.

ETT PAR TIMMAR INNAN mjölet började mätas upp gav Philippe Günther Bäckström, Rene Andersson och Inga-Lisa Dahlqvist en introduktion till huset vi är i. Mitt i bostadsområdet Nya Bruket ligger det, med samlingslokaler, squashbanor, klättervägg, konsertlokal och mycket mer. Huset ägs av vuxenföreningen Movendi Vänskapsbandet (tidigare IOGT-NTO, se faktaruta på sidan 17) och används av föreningar med medlemmar i alla åldrar.

- Vi kallar det helt enkelt Huset. Det här är hjärtat i Nya Bruket, säger Philippe.

- Det här är ett väldigt viktigt ställe för mig. Man känner sig trygg här, säger Inga-Lisa.

- Här kan alla få känna en tillhörighet på ett positivt sätt, säger Rene.

Alla tre har en stark känsla för Huset. Rene började vara här redan när det var nybyggt 1979, Philipes första besök här var på lågstadiedisco och han blev medlem i Syskonkedjan för snart 15 år sedan. Inga-Lisa började vara med på föreningsträffar förra året, när hon gick i sjuan.

- Det första jag var med på var Megahelgen. Det var så himla roligt!

Sedan ett par veckor är Inga-Lisa ledamot i föreningens styrelse och får vara med och ta lite extra ansvar.

Det kan bli en tillflyktsort för att få lite lugn och ro.

Inga-Lisa Dahlgvist, Rene Andersson och Philipe Günther Bäckström.

De som behöver en plats ska veta att Huset finns. Vi besöker skolor, har aktiviteter vid skolavslutningar och försöker synas där ungdomar finns. Vid alla typiska festarhelger ska det alltid gå att välja oss. Vi firar Valborg på vår ö, vi har grillfest på midsommarafton och så vidare. När allt annat är stängt, som i slutet av sommarlovet, är det som viktigast att Huset har öppet. Vi pratar mycket om vikten av att få höra till. Vi vill vara ett ställe där man kan skapa sin egen fritid.

Philipe, Inga-Lisa och Rene

- Jag är här de flesta måndagar och fredagar.

De berättar vidare om alla aktiviteter de varit med på och det som är på gång; Chokladövernattnig, Mordmiddag, Göteborgsresa, Monopolövernattnig, Musikalpizza...

Philipe växte upp på Nya Bruket, gick i skolan som ligger några hundra meter bort och han var en av alla dem som sprang till den föreningsdrivna kiosken för att köpa smågodis. Men även för att sitta och prata med de vuxna som fanns i huset. Trygga vuxna som också lät Philipe ta ansvar.

Rene berättar att när Nya Bruket byggdes på 1970-talet ansågs det vara Sandvikens finaste bostadsområde.

- Det är det fortfarande, men en del som inte bor här är lite rädda för det, konstaterar hon.

Socioekonomiska utmaningar och problem med kriminalitet har lett till en typ av medial uppmärksamhet som det är tydligt att Philipe

och Rene inte gillar. Men samtidigt blir kanske Huset i det läget ännu viktigare? Och ja, Huset stärker skyddsfaktorena.

- Vår förening lyfter hela området. Huset är hela Nya Brukets mötesplats, säger Philipe.

- Det är väldigt bra att Huset finns just här, så att de som bor här kan komma hit, tycker Inga-Lisa.

Att föreningarnas medlemmar kommer från olika håll i Sandviken, och även andra orter, bidrar till att människor möts och dessutom får en annan bild av just Nya Bruket.

På senare år har flera nya samarbeten uppstått i Huset. Ett av dem är med Rädda Barnen som bedriver Mötesplats Nya Bruket. Det märks just idag i form av glada skrik från barnen som springer runt i den stora samlingslokalen.

- Det är femkamp, förklarar Sofia Björkqvist som är projektledare för Rädda Barnens satsning

HUSET. Verksamhet för alla åldrar

I Huset på Nya Bruket i Sandviken bedrivs verksamhet för vuxna, ungdomar och barn. Huset ägs av vuxenföreningen Movendi Vänskapsbandet. Föreningen hette tidigare IOGT-NTO.

De tre organisationerna IOGT-NTO, UNF (Ungdomens Nykterhetsförbund) och Junis har gått samman till en gemensam organisation under namnet Movendi. På lokal nivå pågår en process med att byta föreningsnamn. I Sandviken har föreningen Syskonkedjan ännu inte bytt namn till Movendi, utan använder även under 2026 namnet UNF. Föreningen som riktar sig till barn heter än så länge Junis Vårt Hopp.

I Syskonkedjans egen lokal finns ett kök som är flitigt använt på föreningsträffarna.

på att stärka barns rätt till meningsfull fritid.

- Målet är att nå familjer som bor här i området. Många bor trångt och det finns ett väldigt stort behov av aktiviteter.

Nu är det dags för mellanmål. Runt borden sitter familjer och äter.

- Det här huset betyder oerhört mycket, säger Sofia. Barnen vet vad som gäller här, och de känner sig trygga.

Samverkan med föreningarna i nykterhetsrörelsen är givande.

- Alla vi vill ju göra det bättre för barnen.

DEN VERKSAMHET SOM föreningarna inom nykterhetsrörelsen bedriver för barn och ungdomar är öppen för alla som vill vara medlemmar. Men det finns samtidigt en medvetenhet om att för en del unga är verksamheten och den här platsen lite extra viktig.

- En del har en hemsituation där det kan vara skönt att ha ett sånt här ställe att komma till, säger Rene.

- Det här kan bli en tillflyktsort för att få lite lugn och ro, säger Philippe. Jag "flydde" också från syskon. Efter skolan gick jag raka vägen hit, och sen gick jag hem och sov.

Det man kan behöva komma ifrån kan vara trångboddhet, krångel i familjen, vuxna med beroendeproblematik eller något annat som gör

att det finns ett behov att komma hemifrån eller slippa negativa sammanhang med jämnåriga.

- Våra fredagsmys kan vara något att "skylla på".

Föreningen har samarbete med ungdomsboenden och det finns medlemmar som har insatser från socialtjänsten. Ibland kan det behövas lite speciallösningar för att vissa ska kunna ta sig till och från Huset, eller för att ha råd med en deltagaravgift för en helgaktivitet.

- Det är otroligt viktigt att ingen blir hemma bara för att de inte har den ekonomiska möjligheten, säger Rene.

"Det är viktigt att fylla livet med något" står det på Syskonkedjans programblad. En sorts sammanfattning om meningsfull fritid som skyddsfaktor. Detta är även något som Sandvikens kommun satsar på, genom samverkansmodellen Spira som vill skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga genom att minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer. Detta görs bland annat genom att ta vara på engagemanget hos lokalsamhällets aktörer - exempelvis föreningslivet. Sedan en tid tillbaka hyr Spira ett kontor i Huset, som även lånas ut till andra föreningar som kommunen vill ska etablera sig i området.

Vikten av att vara del av ett meningsfullt sammanhang, där man kan utveckla både sig själv och andra - det är något som Rene, Philippe och Inga-Lisa upplever i sitt föreningsengagemang. ▶

SPIRA.

Samverkan för engagemang

Spira är samverkansmodellen som tar vara på engagemanget hos lokalsamhällets aktörer så som kommun, bostadsbolag, föreningar, myndigheter, civilsamhälle och boende för att få till en förändring. Arbetet syftar till att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga genom att minska riskfaktorer och stärka de skyddsfaktorer som lokalsamhället gemensamt identifierat. Spira bedrivs i Sandvikens kommun sedan 2022.

LÄS MER PÅ Sandvikens kommuns hemsida, sandviken.se

Jag är här varje dag och går hit direkt efter skolan, säger Yara Wakkah.

– Det här är en plats där vi kan skapa vår egen fritid, säger Philipe. Vårt budskap är: ”Om ni har en idé så förverkligar vi den tillsammans”.

Som när Inga-Lisa kom med förslaget att genomföra en speedmeeting, som hon sedan fick ansvara för – en aktivitet som ledde till att många fick se nya sidor av varandra.

– Det kändes kul att få ordna det jag ville, och samtidigt kunna få hjälp så att det blev så bra som möjligt, konstaterar Inga-Lisa.

– **DET SKA VARA NIO** matskedar kakao!

I det lilla köket är bakningen i full gång. Recept kollas och proportioner räknas om.

– Du ser – den här formen är alldeles för stor för en enkel sats, man måste ha mer smet, visar Axel.

Mohammad smörjer en form med handen.

– Det blir väldigt kladdigt...

– Hur lös ska sockerkakssmet vara?

– Finns det en...vad heter det nu igen? Slickepott! Till slut är smeten redo att hällas i formen.

– Lämna lite smet – smet är ju till för att ätas, eller hur, skrattar Philipe och skrapar ur bunken för ett smakprov.

När kakorna är inne i ugnen landar de flesta i sofforna igen. Rene och Yara pratar om sommarens läger och kikar i en diskussionstråd de båda är med i.

– Jag bor i huset mittemot, berättar Yara. Jag är här varje dag och går hit direkt efter skolan. När det är dags att äta kan jag gå hem en kort

stund, men sen går jag tillbaka igen. Här kan man göra läxorna också. Det är så många som är smarta här, så vi kan hjälpa varandra!

Ett rop från köket:

– Amanda – hur vet man när sockerkakan är klar?

– Det är Yara som är ansvarig, fråga henne!

Det visar sig att sockerkakan behöver en stund till i ugnen, men till slut kan både den och kladdkakan serveras. När kniven skär genom kakan är det tydligt att den definitivt är kladdig – och god!

När faten är tomma droppar ungdomarna av, men några dröjer sig kvar. Än finns det lite tid att hänga i sofforna. ●

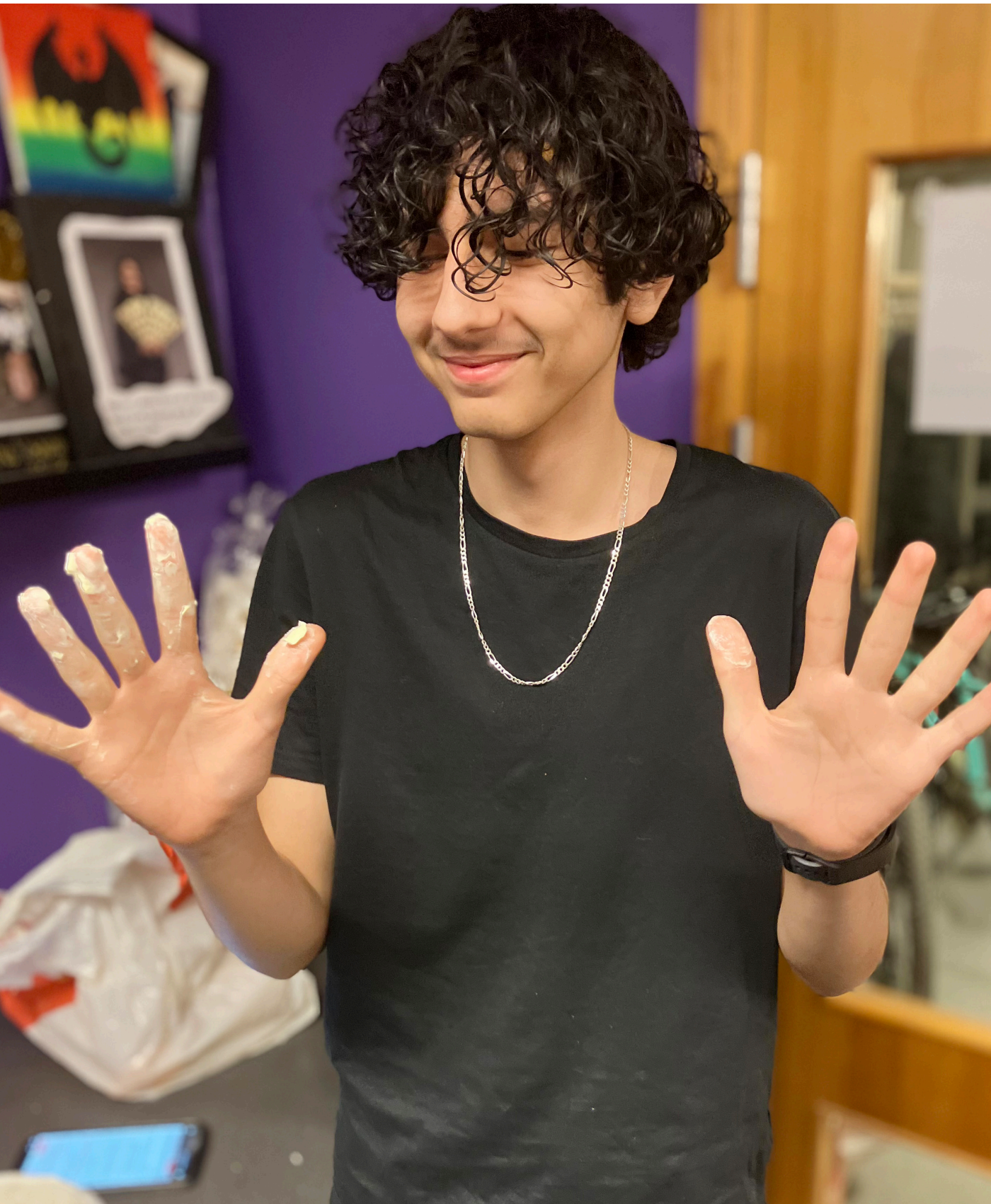

**Vår förening lyfter
hela området.**

SKYDDSAKTOR. Meningsfull fritid

En meningsfull fritid är en stark skyddsfaktor för barn och unga, då den stärker identitet, utveckling, gemenskap och psykisk hälsa, samt förebygger utanförskap och våld. Tillgång till nyktra mötesplatser fungerar som en stark skyddsfaktor för både unga och vuxna.

Enligt FN:s barnkonvention har alla barn rätt till en meningsfull fritid.

Förebyggande arbete som ger effekt

Alla vet att skolan är viktig när det gäller det förebyggande arbetet. Samtidigt känner många att skolan har väldigt mycket att göra. Och det spelar roll hur ANDTS-arbetet går till.

– Vi vet vad som ger effekt – och vad som inte gör det, säger Tommy Chau på CAN.

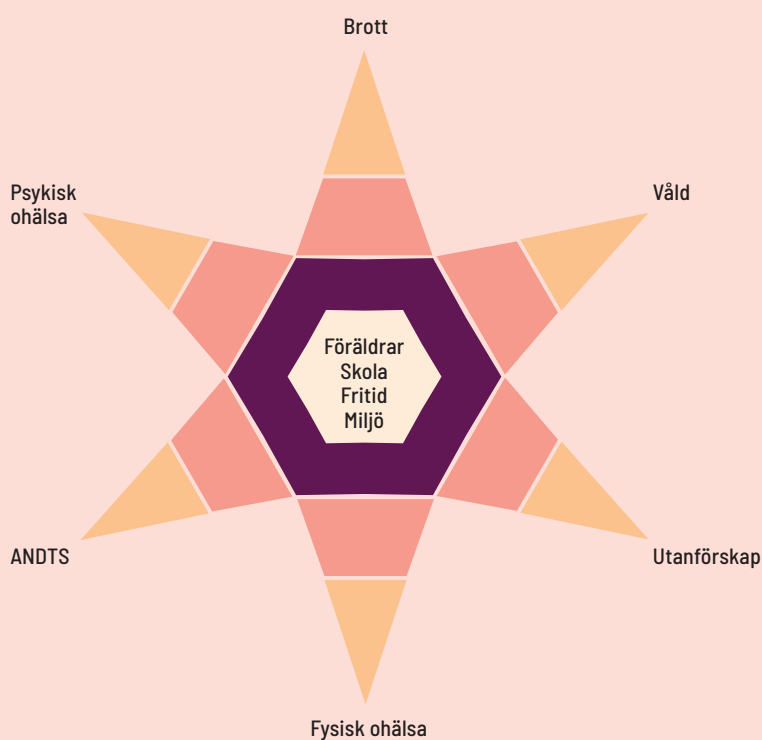
SKOLAN ÄR EN CENTRAL AKTÖR när det gäller förebyggande ANDTS-arbete i och med sitt kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Men ANDTS handlar om mer än att ge elever fakta om skadeverkningar.

– Många skolor fortsätter med isolerade temadagar. Detta trots att preventionskunskapen säger att enstaka fristående aktiviteter inte minskar substansanvändningen hos barn och unga.

Det säger Tommy Chau, samordnare på CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Hans uppmaning är att undvika enstaka aktiviteter som inte följs upp eller är förankrade i bredare preventionsarbete. Istället bör det handla om att stärka elevernas förmågor att tänka kritiskt och fatta egna beslut. Det kan bland annat ske genom att jobba med frågorna under lång tid, och i grupp. På så vis kan man öva på att ta ställning i komplexa situationer.

Tommy konstaterar att det lätt blir olika trendkring vad som anses vara viktigt för skolan att ägna tid åt. Hans bild är att många lärare känner att skolan ska lösa samhällets alla problem.

– Just nu är det brottsförebyggande insatser som syns i media, och som får resurser. ANDTS

har prioriterats ned. Men vi menar ju att mycket sitter ihop.

Tommy refererar till det som kallas för preventionsstjärnan (se bild), som är ett sätt att illustrera att många problem kan ha likartade orsaker. I mitten av stjärnan finns risk- och skyddsfaktorerna. Riskfaktorer som psykisk ohälsa hos föräldrar, inlärningssvårigheter eller brist på sociala sammanhang kan ge olika problemutfall

Tommy Chau.

som exempelvis våld, kriminalitet, utanförskap och drogproblem. Men problemutfallen påverkas på samma vis av skyddsfaktorerna. Ett främjande och förebyggande arbete kan få effekter på många problemområden.

– Det vill säga: Om vi kan stärka skyddsfaktorerna för ANDTS kan vi sannolikt även minska utfallet av våld och utanförskap. Det gäller även skolproblematik och fysisk ohälsa, förklarar Tommy

Att växa upp med vuxna som har ett skadligt bruk eller beroende är ett exempel på en riskfaktor som är viktigt att förebygga tidigt.

– Om vi inte tar tag i de här frågorna i barn- och ungdomen riskerar vi att de negativa mönstren upprepar sig när de här barnen själva blir vuxna och får barn.

ANDTS ÄR INGET EGET ÄMNE eller kurs i grundskolan eller gymnasiet, och finns inte med som examensmål för lärarutbildningen. Hur kan då lärarna jobba med detta i praktiken? CAN:s svar är undervisningsmaterialet ”ANDTS på schemat”. Materialet innehåller uppgifter som är kopplade till relevanta delar i läroplanerna i grundskolan och gymnasiet.

– Materialet är tänkt att underlätta för lärare och andra pedagoger som jobbar med de här frågorna. Vår tanke är att man ska kunna prata om ANDTS på ett avdramatiserat sätt.

Tommy är medveten om att det kan finnas många trösklar för lärare att ta sig an ämnet.

– Vi försöker sänka barriärerna och göra det enkelt. Du som lärare behöver inte vara expert utan behöver bara gå in på hemsidan, välja uppgift, söka svaren och problematisera tillsammans med eleverna.

Genom att stöta och blöta olika frågeställningar kan eleverna använda kunskapen i konkreta situationer och stärka sina egna förmågor till kritiskt tänkande.

Om ANDTS tas upp i skolan på ett bra sätt blir det dessutom effektivt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, enligt det som kallas för preventionsparadoxen: Förebyggande åtgärder som riktas till hela befolkningen ger ofta större folkhälsovinster och tar mindre resurser än insatser som bara riktas till högriskgrupper.

– Men då behöver ANDTS-förebyggande insatser i skolan bygga på det vi faktiskt vet fungerar. ●

ANDTS har prioriterats ned. Men vi menar ju att mycket sitter ihop.

ANDTS. På schemat

ANDTS på schemat är ett kostnadsfritt undervisningsmaterial från CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning), som främst riktar sig till lärare på mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet. Materialet är skapat av lärare och alla uppgifter är kopplade till relevanta delar i läroplanerna för grundskolan och gymnasiet.

Via en hemsida kan man välja uppgifter utifrån skolämne, ålder och typ av drog. Uppgifterna kan handla om att eleverna får undersöka specifika frågeställningar utifrån ett ämne, en värderingsövning eller en räkneuppgift. Uppgifterna som beräknas ta 25–40 minuter har teman om allt från uppväxt med beroendeproblematik, fakta eller myt om cannabis till att granska journalistiska texter.

Till materialet finns en lärarhandledning.

LÄS MER: www.andtspaschemat.se

ANDTS. Fler kurser

”Digital grundkurs i lokalt ANDTS-förebyggande arbete” är en kurs som vänder sig till personer som arbetar med förebyggande arbete och ANDTS-frågor inom civilsamhälle, kommunala verksamheter eller myndigheter. Grundkursen sker vid sex kurstillfällen och genomförs i samverkan med Tollare folkhögskola.

CAN genomför varje år ”Grundutbildning i ANDTS-förebyggande arbete”, för personer som är nya i sina roller som ANDTS-samordnare. Utbildningen görs tillsammans med länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten. Den syftar till att ge de nya samordnarna gemensamma kunskaper om arbete med alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar, samt nätverk och erfarenhetsutbyte.

LÄS MER: can.se

ANDTS. Skolans ansvar

ANDT står för alkohol, narkotika, dopning och tobak. År 2022 kom en ny nationell strategi som även inkluderar spel om pengar = ANDTS. ANDTS-strategin gällde fram till och med 2025 men ingen ny strategi har presenterats.

Från Skolverkets sida använder man begreppet ANDT. "Arbetet med ANDT behöver vara förebyggande, hälsofrämjande och betraktas som ett gemensamt ansvar inom skolan", skriver Skolverket. Rektorns ansvar innebär att organisera, leda och följa upp arbetet med ANDT. Rektorn har även ansvar för att skapa förutsättningar och rutiner för att skolans personal ska kunna arbeta effektivt med ANDT-frågor.

Källa: Skolverket, www.skolverket.se

ANDTS. Lärarutbildningen

De statliga examensmålen för lärarutbildningar i Sverige är nationella mål som reglerar vad en blivande lärare eller förskollärare ska kunna efter avslutad utbildning. Dessa mål fastställs av regeringen i högskoleförordningen. ANDTS är inte något som nämns i examensmålen för lärarutbildningen för grundskolan eller gymnasiet. Hur och om ANDTS tas upp på lärarutbildningen skiljer sig åt mellan olika lärosäten. Innehåll som relaterar till ANDTS kan i så fall tas upp i ämnesstudier inom bland annat biologi och idrott och hälsa.

ANDT. Läroplanen

ANDT är ingen separat kurs utan är integrerat i ämnesundervisningen och kan tas upp inom exempelvis biologi, naturkunskap, idrott och hälsa och samhällskunskap.

Termen ANDT(S) finns inte med i grundskolans respektive gymnasieskolans läroplaner. I kursplanen för biologi för årskurs 7-9 står det att ämnet bland annat ska behandla: "Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av levnadsförhållanden, kost, sömn, motion, stress och beroendeframkallande medel samt hur hälsoproblem kan begränsas på individ- och samhällsnivå." I gymnasiets läroplan står det att ämnet naturkunskap ska ta upp "samband mellan individens hälsa, dagliga vanor och livsstilar i samhället, till exempel i fråga om träning, kost, droger och konsumtion samt påverkan på miljön."

Källa: Lgr22, Gy25, www.skolverket.se

Lilla Ön – en trygg och hoppfull plats

Lilla Ön är en trygg plats om att ha det jobbigt hemma. Den digitala och interaktiva portalen vänder sig till barn mellan 8 och 12 år och handlar om hur det kan vara att ha en förälder som har en psykisk sjukdom eller ett beroende av alkohol eller andra droger. Lilla Ön vill ge barn tillgång till kunskap och stöd på ett sätt som de förstår och som de själva valt. På ön går det att spela spel, se på filmer, läsa böcker, få tips och svar på frågor.

Lilla Ön har utvecklats av Movendi i samarbete med innovationsbolaget Dimh och möjliggörs av Allmänna Arvsfonden.

BESÖK LILLA ÖN HÄR: lillaon.se

Ludde

Ludde är ett material för dig som möter barn i åldrarna 5–9 år. Materialet utgår från berättelsen om hunden Ludde som har en husse som dricker för mycket alkohol. Ludde gör det enkelt att prata med barn om alkohol på ett bra sätt. Ludde har tagits fram av Junis, numera Movendi.

LÄS MER: På junis.se/ludde kan du bekanta dig med materialet och anmäla dig till kostnadsfria inspirationsutbildningar

Klasskompisar

Klasskompisar är ett material för värdegrundsbete som ger barn och unga möjlighet att prata om viktiga frågor som vänskap, känslor, rasism eller alkohol och andra droger. Målgruppen är 10–13-åringar i skola, föreningar eller andra sammanhang. Klasskompisar består av noveller som kan läsas högt för en klass eller grupp, i valfri ordning och valfritt antal. Till varje novell finns en introduktion, övningar samt ett arbetsblad för enskild reflektion.

Klasskompisar har tagits fram av Junis, numera Movendi.

LÄS MER: Allt material, inklusive handledning, finns tillgängligt att ladda ner gratis på klasskompisar.se.

Socialpedagogerna rustar unga för livet

Hur kan unga människor rustas att få ett gott liv, även när det finns sådant som talar emot det? På Tollare folkhögskola är det förebyggande i fokus när socialpedagoger utbildas.

- Vi bygger på det friska, säger Anna Campbell-Westlind.

Kursen i Socialpedagogiskt ungdomsarbete genomförs under två år på Tollare folkhögskola i Nacka. Efter examen väntar jobb som socialpedagog inom socialt vård- och behandlingsarbete, allt från behandlingsassistent eller boendestödare till fältarbetare. Många jobbar med förebyggande arbete. Under utbildningen är skyddsfaktorer ett återkommande begrepp oavsett om det gäller

FAKTA. Tollare folkhögskola

Utbildningen till socialpedagog på Tollare folkhögskola sker på den tvååriga heltidsutbildningen "Socialpedagogiskt ungdomsarbete". Tollare folkhögskola har även kurser i bland annat motiverande samtal och KBT, utbildning till tolvstegs-terapeut och distansutbildning i socialpedagogiskt ungdomsarbete för yrkesverksamma.

Utöver kurser inom det socialpedagogiska området erbjuder Tollare folkhögskola profilinriktad gymnasieutbildning och en omfattande

kursverksamhet inom ledarskap och demokratiutveckling för civilsamhället. Huvudman för Tollare folkhögskola är Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO). Den första vinterkursen på folkhögskolan hölls 1952. Socialt arbete har alltid varit en huvudinriktning.

Movendi Sverige driver även Wendelsbergs folkhögskola i Mölnlycke utanför Göteborg.

LÄS MER OM Tollare folkhögskola på tollare.org

Skolans utmaning idag är resurser, att ha möjlighet att faktiskt identifiera och ta sig tid att upptäcka och hänvisa vidare.

beroendeproblematik, kriminalitet eller utvecklingspsykologi. Anna Campbell-Westlind är kursansvarig för utbildningen:

- Vi pratar mycket om hur vi som socialpedagoger kan vara en del av skyddsfaktorerna för unga människor. Vilka riskfaktorer kan finnas och hur kan vi upptäcka dem på ett tidigt stadium, för att eliminera dem?

Kunskap om beroende och dysfunktionella familjer är en självklarhet i utbildningen, där ungas perspektiv är i fokus.

- De här barnen utvecklar olika beteenden och överlevnadsstrategier för att klara sig.

Och där har socialpedagoger en uppgift i att kunna identifiera detta.

Anna berättar att många kursdeltagare känner igen de beteenden som tas upp, exempelvis hos barndomsvänner, men för många blir det en aha-upplevelse när de lär sig vad det kan bero på.

BEHOVET AV ATT FÖREBYGGA är stort och Anna upplever att just socialpedagoger och deras kunskap är något som efterfrågas i många sammanhang. De som har gått sin utbildning på Tollare får jobb. Folkhögskolan gör en

löpande omvärldsbevakning för att identifiera var i samhället det finns riskfaktorer och var socialpedagogerna behöver finnas i sin roll som skyddsfaktorer.

- Skolan har sett värdet i socialpedagoger och antalet sådana tjänster (socialpedagoger) i skolan har ökat enormt.

Anna är själv utbildad gymnasielärare och har jobbat i skolans värld i många år.

- Som lärare har jag gjort orosanmälan som gäller elever som exempelvis har kommit för sent varje morgon för att de har behövt lämna syskon till förskolan, på grund av att en förälder varit bakfull.

Hon konstaterar att det hon numera lär ut till blivande socialpedagoger är kunskap som lärare oftast saknar, men skulle behöva. Skolan är en jätteviktig skyddsfaktor för barn och unga och det vet skolan om, menar Anna. Men när den inte fungerar kan skolan istället vara en riskfaktor.

- Skolans utmaning idag är resurser, att ha möjlighet att faktiskt identifiera och ta sig tid att upptäcka och hänvisa vidare. Det är även väldigt orättvist beroende på kommun och upptagningsområde vad man har för resurser. >

FOTO: PRIVAT

Anna Campbell-Westlind.

Inom det förebyggande ungdomsarbetet handlar mycket just nu om att stärka ungdomar att inte rekryteras till gäng.

Samhällsdebatten tenderar att präglas av trender.

- Inom det förebyggande ungdomsarbetet handlar mycket just nu om att stärka ungdomar att inte rekryteras till gäng.

För socialpedagogerna finns perspektivet med alkohol, narkotika och beroende naturligtvis med även här.

- Om du har en förälder som är frånvarande eller har ett beroende kan du ha ökad risk att rekryteras till gängkriminalitet.

Frågan är inte svart eller vit. Det finns aldrig ett enskilt svar på varför en ung människa utvecklar ett visst beteende, hamnar i eget beroende eller gängkriminalitet. Som social-

pedagog gäller det att se på många olika delar.

- Det finns även socioekonomiska perspektiv, och den genetiska faktorn. Om man vet att ett barn har en genetisk sårbarhet för exempelvis beroende - vad kan då vi som socialpedagoger skapa för skyddande effekter så att den här personens sårbarhet inte behöver blomma ut i ett eget skadligt bruk?

För det är ingen självklarhet att få egna problem. Det finns många skyddande faktorer, menar Anna.

- Du kan ha alla typer av nedärvd sårbarhet men i den bästa av världar ändå ha ett fullt fungerande och värdigt liv. Det är den världen vi vill hjälpa till att komma närmre. ●

SKYDDSAKTOR. Känslan av sammanhang

Vissa skyddsfaktorer är medfödda, andra beror på uppväxtmiljön, hur samhället fungerar, hur man har det i familjen, i skolan och med kompisar. Viktiga skyddsfaktorer för barn och unga är också att växa upp under trygga förhållanden samt att ha goda vuxenkontakter, sociala nätverk och socialt stöd.

För elever som växer upp i belastade sociala miljöer är det en skyddsfaktor om andra vuxna finns tillgängliga när föräldrarnas förmåga brister.

Att känna att man är en del av ett sammanhang har stor betydelse för att både barn och vuxna ska må

bra. När barn och unga upplever sammanhang mår de bättre och det går bättre för dem i skolan. Känslan av sammanhang förkortas ibland KASAM. Det kännetecknas av att livet känns begripligt och meningsfullt och att det som händer i livet går att förklara och förstå. Det ska även finnas förutsägbarhet, information, struktur och regelbundenhet. Det handlar även om att känna att man klarar av att hantera olika situationer och har möjlighet att påverka det som händer.

Källa: kunskapsguiden.se

”Jag kan vara en trygg vuxen att prata med”

Arjan Shoeybi lämnade jobbet som ekonom, jobbade sju år som fritidsledare på en skola och utbildade sig sedan till socialpedagog på Tollare folkhögskola. Nu är han inne på andra terminen som socialpedagog på en gymnasieskola i södra Stockholm.

FOTO: PRIVAT

Arjan Shoeybi.

Vad är din roll som socialpedagog?

– Skolan jag jobbar på valde att satsa på att anställa två socialpedagoger efter att de gjort en enkät om trygghet. Eleverna svarade att det kändes otryggt och att det var för lite vuxen-närvaro. I min roll jobbar jag mycket med att samtala med elever, och vi har ett arbetsrum som står öppet dit eleverna kan komma in. Jag hjälper även till med studieplanering och jobbar med elever som har hög frånvaro. De som söker sig till oss är ofta de elever som har det tufft.

På vilket sätt är du en del av att vara en skyddsfaktor?

– Vi jobbar förebyggande. En väldigt bra sak är att vi erbjuder frukost varje dag, dit alla är välkomna. Det är lätt att anta att alla får frukost hemma men alla får inte det. Jag gillar att jobba övergripande, med förebyggande arbete för alla. Mycket handlar om att skapa relationer. Jag kan vara en trygg vuxen att prata med om det till exempel är tufft hemma.

– Vi socialpedagoger har även ett övergripande ansvar för olika aktiviteter, som temaveckor. Varje år kommer Maskrosbarn hit och berättar om hur det kan vara att växa upp i en familj med missbruk eller psykisk sjukdom. Nu ska vi ha en schackturnering. Vi jobbar utifrån KASAM – känslan av sammanhang – och att eleverna ska vara delaktiga. Jag har tagit med mig massor av övningar och metoder från utbildningen som jag använder i mitt jobb.

Vad märker ni för resultat av ert jobb?

– När skolan nu gjort en ny trygghetsenkät syns det en mätbar förbättring.

På utbildningen pratade ni om att känna igen tecken på att någon lever i en familj med beroende eller har egna problem. Hur får du användning av den kunskapen?

– Utbildningen gav nya infallsvinklar och jag fick kunskap om vem man ska höra av sig till när man behöver stöd. En viktig del av utbildningen var praktiken, då jag var på ett stödboende och en högstadieskola. Det var lärorikt att få sitta med på möten med elevhälsan och ta del av hur socialpedagogerna jobbade förebyggande och främjande. Vad gör du om du ser tecken på att en ungdom behöver mer stöd?

– Jag tror att en bra socialpedagog har bra fingertoppskänsla för om ”den här personen mår inte bra idag”. På skolan där jag jobbar har vi socialpedagoger ett väldigt bra samarbete med elevhälsan. Om det är någon vi är oroliga för kan vi ta upp det. Det går att göra otroligt stor skillnad som socialpedagog – jag tycker att alla skolor borde ha det. ●

Skolan som ger sammanhang och framtidshopp

Barn som mår bra och har goda relationer med de vuxna i skolan klarar också skolan bättre, även om det finns sådant som är bökiigt i livet. Det är utgångspunkten på Malmaskolan i Kolsva.

En förskoleklass kommer gående från lågstadiets skolgård i det knastrande gruset. Det finns några snöhögar kvar att klättra på – vintern är inte riktigt över än. Några av barnen ger utlopp för springet i benen för att snabbare komma till matsalen.

– Vi har ett gäng på högstadiet som har lunchfiske och går och fiskar i ån som rinner genom Kolsva, berättar Johan Hallberg när vi ses på rektorsexpeditionen.

Just idag är det dock ingen fiskedag. Fiskegruppen är ett resultat av Malmaskolans senaste satsning inom elevhälsoarbetet; att stimulera eleverna att vara med i gruppverksamhet. Risken för utanförskap motverkas med att känna delaktighet.

– Vi ser att barnen mår bra av att finnas i ett sånt här sammanhang, säger Johan. Gruppverksamheten är till för att stärka barnens fysiska, psykiska och sociala hälsa. Dessa hör ihop och

I över 20 år har Johan Hallberg lett det elevhälsoarbete som har fått fler elever att klara gymnasiebehörighet.

påverkar möjligheterna att klara skolan. Och att klara skolan är i sin tur är en viktig, kanske den viktigaste, skyddsfaktorn.

Johan har ofta berättat om det elevhälsotänk som genomsyrar Malmaskolan sedan drygt 20 år tillbaka. Kolsva blev föregångare i sitt sätt att arbeta. Junis rapport var en av flera som ville skildra detta. Nu återvänder vi för att höra efter hur läget är idag.

Grundkonceptet är detsamma, men en del förutsättningar ser lite annorlunda ut och arbets sättet har utvecklats. Som detta med gruppverksamhet. Bruksorten Kolsva har varit ett starkt fäste för de traditionella folkrörelserna som varit viktiga för människor och samhället, men idag ser det annorlunda ut.

– Det finns många elever som inte är med i föreningar. Tanken är att hitta de här otvungna sammanhangen som så otroligt många unga saknar.

I samverkan med riksorganisationen Reacta erbjuder nu Malmaskolan eleverna att delta i grupper och personalen på skolan får möjlighet att utbildas till coacher. I gruppen som ses under eller efter skoltid gör man saker man tycker om tillsammans med en stabil vuxen, utan att bedömas eller få betyg, där både barn och vuxna får visa andra sidor av sig själva. Det finns bland annat rollspelsgrupp, cosplaygrupp och hundgrupp – för elever och deras hundar. Totalt är ett par hundra elever med i grupperna. Själv leder Johan en av flera så kallade coachgrupper

FAKTA. Hälsofrämjande föreningar

Malmaskolan samverkar med riksorganisationen Reacta som grundades 2008. Reactas modell går ut på att barn och unga startar Reactagrupper – ideella föreningar där de planerar, genomför och utvärderar hälsofrämjande aktiviteter tillsammans. Modellen kan användas i skolor och fritidsverksamheter, på fritidsgårdar och andra mötesplatser. Reactacoachen är en vuxen som coachar medlemmarna i gruppen.

LÄS MER PÅ reacta.se.

där deltagarna får extra stöd för att klara skolan socialt och pedagogiskt.

– Det handlar om att få chansen att bli någon för dem, som de känner att de kan vända sig till.

MÅNGA UNGA KÄNNER ORO, vilket inte är unikt för Kolsva. För världsläget, för hur det ska gå när mamma blivit arbetslös eller hur den egna framtiden ska se ut. I Köpings kommun, som Kolsva tillhör, har många industriarbeten försvunnit och ungdomsarbetslösheten är hög.

– Skolan idag lägger mer tid och kraft på elever som har andra svårigheter än de pedagogiska svårigheterna. Där lägger vi även mer och mer krut i vårt elevhälsoarbete – att nå hemmasittande elever och elever som uppvisar olika slags ångestsymtom och annat som är kopplat till psykisk ohälsa.

Oro för föräldrar kan ibland bero på beroendeproblematik, som i sin tur kan höra ihop med ekonomisk stress och psykisk ohälsa. Elevernas mående är ett gemensamt ansvar för skolan. Johan betonar att det är en del av läraruppdraget att finnas med längs vägen, som lärare och människa. Allt landar i att skapa relationer.

– Sen är det jätteviktigt att det finns tydliga stödfunktioner på en skola, som skolsköterska och kurator.

På Malmaskolan har lärarna möjlighet att ta del av det stödet på ett enkelt sätt. Här behövs ingen remiss till elevhälsan, där man kanske får >

Barn och ungdomar behöver känna hopp om sin egen framtid.

FAKTA. Elevhälsan

Malmaskolan ingår i Kolsva skolområde, där Johan Hallberg och Gun-Marie Persson är rektorer. Elevhälsan finns som en resurs för både elever, föräldrar och skolpersonal. Elevhälsan utgör också en viktig stödfunktion för den enskilda läraren. Tre morgnar i veckan har elevhälsan öppen mottagning för lärarna. Elevhälsan leds av Johan Hallberg.

FAKTA. Akutskola

Sedan augusti 2025 bedriver Kolsva skolområde en akutskola. Akutskolan är öppen för elever från skolor i hela Köpings kommun som behöver komma ifrån sitt vanliga skolsammanhang under fyra-åtta veckor. Under tiden får skolorna förbereda sig på att ta emot eleven på ett bättre sätt. Akutskolan bedrivs i samarbete med socialtjänsten.

en tid långt fram för att ta upp sitt ärende.

- Vi har tre öppna möten i veckan där lärarna snabbt kan boka in sig, och vi har numera även akuttider där man kan komma dagen efter. Det innebär en snabb väg in och det är jätteviktigt.

Såhär har det fungerat i ungefär 20 år nu.

- Vi jobbar fortfarande utifrån det grundläggande arbetssättet där vi har tagit bort mycket trösklar och administration.

Grundkonceptet håller, där allt landar i att skapa relationer.

- Hur är läget idag, är nog min vanligaste fråga i korridoren. Vi rektorer försöker vara ute i barn- och elevgrupper flera timmar varje dag. Att synas och finnas gör att du kan ha en basrelation. Det gäller precis alla yrkesgrupper i skolan.

I en tid där de skolpolitiska utspelen kan spreta åt olika håll och lagändringarna kommer tätt, efterlyser Johan en långsiktighet.

- Att jobba med förändringsprocesser hos ungdomar, ja alla människor, är långsiktiga grejer. Vad är det vi kan göra för att hjälpa den här eleven att göra rätt och hitta en ny roll? Kanske behöver vi ha regelbundna samtal, eller ge stöd till familjen.

SKOLLUNCHEN BÖRJAR LIDA mot sitt slut men vi hinner in i matsalen innan maten dukas bort. En pojke i lågstadieåldern noterar sin rektors ovanliga lunchtid.

- Hej Johan! Äter du såhär sent?

Kaffet tar vi i elevfiket på nedervåningen i högstadiets byggnad. Rektor Johan hejar hela tiden på elever - vissa har mer fokus på sin mobil men många hejar.

- Det här är hjärtat av högstadiet, säger Johan när vi slår oss ner vid ett av borden i fiket.

Vi delar bord med ett par tjejer som sitter och pustar ut.

- Hur gick det med nationella proven, frågar Johan.

- Ganska bra...

- En i klassen hade med sig en hel prinsess-tårta som mellis!

Elevcafeterian är en del av ungdomsgården, Unkan eller Byhålan som den också kallas, som i sin tur är en del av skolan. I en hylla finns mängder av sällskapsspel, här finns pingisbord, fotbollsspel och soffor att hänga i.

Runt om på fritidsgården hänger klasar av niondeklassare och pustar ut efter förmiddagens prov, många behöver fylla på med energi och köper något i fiket.

- Elevcafeterian är även den vanligaste platsen för lärarna att ta sin rast på. Här får alla lärare gratis kaffe.

Det här var något som infördes för många år sedan, och det som var syftet med detta funkar fortfarande:

- Lärarna fikar där eleverna finns. Här kan de hänga tillsammans med elever, och prata om annat än skola.

UNGDOMSGÅRDEN ÖPPNAR REDAN klockan 7.15, berättar Lasse Fager och Jenny Eriksson, de två fritidsledare som jobbar här. De är de första som hälsar på eleverna på morgonen.

- Vi säger hej till alla, säger Lasse. Jag brukar kolla vem som har namnsdag den dagen, för att kunna säga grattis. Kanske prata lite med någon

Barn väljer inte vilka vuxna de har runt omkring sig. Vi har valt att vara bra vuxna.

En bra skolmiljö bidrar till psykisk hälsa hos eleverna, säger fritidsledarna Lasse Fager och Jenny Eriksson.

Elevcafeterian är även den vanligaste platsen för lärarna att ta sin rast på .

som behöver lite extra uppmärksamhet.

- På morgonen brukar vi ha lite mysbelysning. De som vill kan köpa en frukostmacka.

Den första stunden i skolan ska kännas bra. En stor del av jobbet på ungdomsgården handlar om samtal.

- Vi pratar om sömn, stress - vardagsprat helt enkelt, säger Jenny.

Under vårt samtal har hon och Lasse hela tiden sitt fokus på eleverna, även de som är en bit bort. Som fritidsledare får de en annan sorts relation till eleverna än vad lärarna har. Något som blir en tillgång i elevhälsan, där Jenny är ungdomsgårdens representant.

- Vi försöker diskutera oss fram till en lösning.

En sådan lösning kan vara att Jenny eller Lasse får uppdraget att ha det där samtalet med en elev eller vara med i klassen, eftersom det är de som känner eleven bäst.

- Ibland blir vi medlare. Vi är bron mellan de

vuxna och ungdomarna, konstaterar Lasse.

- Vi jobbar främjande för psykisk hälsa genom att skapa en bra skolmiljö. Vi vill ju att de ska klara skolan, säger Jenny.

Ett steg på vägen dit kan vara just det där att bli sedd och att någon blir glad över att se en.

- Barn och ungdomar behöver känna hopp om sin egen framtid, konstaterar Johan. Det kan man bland annat göra genom att klara skolan på ett bra sätt och känna att det finns schyssta och viktiga vuxna där.

Malmaskolans trivsel- och trygghetsenkäter visar fortfarande att de flesta elever trivs och är trygga i sin skola. Rektorn Johan betonar att detta inte betyder att skolan är förskonad från kränkningar eller andra problem.

- Men det finns kloka vuxna människor som jobbar med de frågorna och vet vad de ska göra. Det är det som är avgörande. Och vi ger oss aldrig. ●

SKYDDSAKTOR. Att klara skolan

Att som barn behöva oroa sig för sina föräldrars eller andra vuxnas mående kan gå ut över skolarbetet och närvaron i skolan. Det kan exempelvis gälla en vuxen med psykisk ohälsa eller beroende.

Barn och unga som saknar slutbetyg från grundskolan eller gymnasiet har sämre möjligheter inom en rad områden, exempelvis i arbetslivet, och har

även större risk att få egen beroendeproblematik.

Forskning visar att en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn är att klara skolan. Detta kan öka motståndskraften mot psykisk ohälsa och motverka risken att börja med alkohol eller andra droger.

Källa: kunskapsguiden.se

MOVENDIS UNDERSÖKNINGAR.

MOVENDI VILL VARA EN RÖST för barn och unga i alkoholfrågan. Vi vill skapa opinion och påverka beslutsfattare för barns och ungas rätt att växa upp i en trygg och nykter miljö, där de har inflytande över sina egna liv.

För att kunna påverka utgår vi ifrån fakta som vi får fram i två undersökningar.

Den ena är Kommunenkäten, som sedan 2004 har genomförts av Junis, numera Movendi. "Kommunenkatén om stöd till barn" undersöker omfattningen av det stöd som erbjuds barn upp till 18 års ålder, och som växer upp i familjer med skadligt bruk och beroende.

Den andra undersökningen är "Undersök-

ningen om ungas fritid och inflytande". Sedan 2012 har denna gjorts av Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF), som numera också är en del av Movendi. Undersökningen hette tidigare UNFs Kommunrankning. Undersökningen om ungas fritid och inflytande undersöker kommunernas arbete med ungas fritid, inflytande och alkohol- och narkotikaförebyggande arbete.

Genom att stärka skyddsfaktorer som skola, föreningsliv och trygga vuxna får alla barn och unga en ökad chans att må bra.

Bakgrund, resultat och diskussion av resultaten av de två undersökningarna presenteras i följande kapitel. Därefter följer våra krav.

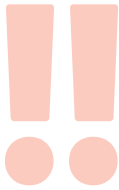

Sammanfattning

KOMMUNENKÄTEN OM STÖD TILL BARN

MAJORITETEN AV SVERIGES kommuner erbjuder stöd till barn som växer upp i en familj där det finns skadligt bruk och beroende. Trots det deltar endast ett fåtal av dessa barn i de olika stödverksamheter som finns. Det visar den här undersökningen som Movendi har gjort.

Stödgrupper och annan riktad stödverksamhet kan ge barnen möjlighet att uppleva att de inte är ensamma om sin problematik samt att bearbeta sina känslor och erfarenheter. Möjligheten att delta i stödverksamhet ska inte bero på var i landet man råkar bo. Movendi kräver att alla kommuner ska erbjuda stödverksamhet och ta ansvar för att den faktiskt når målgruppen.

En utförligare redovisning av kommunernas svar samt källförteckning finns på junis.se/rapport.

RESULTATET FRÅN ÅRETS ENKÄT VISAR BLAND ANNAT:

- **212 av landets 290 kommuner**, vilket är 73 procent, besvarade enkäten.
- **96 procent av de kommuner** som svarade på enkäten uppgav att de hänvisar till någon typ av stödverksamhet.
- **Sju kommuner uppgav** att de inte hänvisar till någon stödverksamhet alls för dessa barn.
- **Den vanligaste stödformen** som erbjöds under 2025 var stödsamtal, därefter familjeinsatser och stödgrupper.
- **Att bli bättre på att sprida information** om den stödverksamhet man bedriver anses vara den viktigaste åtgärden för att utveckla stödverksamheten för barn.

Kommunenkäten redovisas på sidan 34-48. Sist i rapporten finns kommunernas svar i tabellform.

UNDERSÖKNINGEN OM UNGAS FRITID OCH INFLYTANDE

EN OROANDE TREND FORTSÄTTER: möjligheterna för unga att vara delaktiga i en meningsfull fritid fortsätter att minska i svenska kommuner. Det visar den här undersökningen som Movendi har gjort.

Det är viktigt att fritidsgårdar har öppet under kvällar, helger och lov när unga har ledigt från skolan. Kommuner bör även stötta föreningars möjligheter till fritidsverksamhet genom att bistå med lokaler och ekonomiskt stöd. Det är också viktigt att kommuner ger ungdomar möjlighet att själva påverka sin fritid. Movendi kräver att fritidsgårdar ska ha öppet när barn och unga är lediga från skolan. Och att barn och unga ska ges möjlighet till politiskt inflytande.

En fullständig lista på indikatorer som analyserats i årets undersökning samt källförteckning finns på junis.se/rapport.

RESULTATET FRÅN ÅRETS UNDER-SÖKNING VISAR BLAND ANNAT:

- **Öppettider på mötesplatser** för unga fortsätter att sjunka och i årets undersökning var det under fem procent av alla kommuner som bedriver till exempel fritidsgårdar under lov, den tiden när flest unga behöver det.
- **Fler unga får information** om hur de kan bli aktiva i föreningar inom sin kommun vilket är positivt, samtidigt är det en majoritet av kommunerna som inte informerar.
- **Trots att kommuner stadigt** blir bättre på att informera unga om beslut som påverkar deras fritid är det endast 8 procent av kommunerna som ger unga möjligheten att vara med och fatta beslut om ungas fritid i kommunen.

Undersökningens resultat redovisas på sidan 50-65.

KOMMUN- ENKÄTEN OM STÖD TILL BARN.

Uppgifter gällande verksamhetsåret 2025

Introduktion

MÅENDET HOS BARN OCH UNGDOMAR påverkas av ett antal skydds- och riskfaktorer. En sådan riskfaktor är att växa upp med vuxna som har ett skadligt bruk eller beroende. Barnen har ökad risk att fara illa, och löper även större risk att få egna problem, som barn eller senare i livet.

Genom att stärka så kallade skyddsfaktorer – exempelvis skola, föreningsliv och trygga vuxna – är det möjligt att bryta mönster och förhindra att barnen far illa. Att se, upptäcka och erbjuda stöd till barnen har positiva effekter för både individer och hela samhället (*Folkhälsomyndigheten 2016*).

Sedan 2004 har Junis, numera Movendi, undersökt omfattningen av det stöd som erbjuds barn upp till 18 års ålder som växer upp i familjer med skadligt bruk och beroende. Det har vi gjort genom att skicka ut en enkät till alla kommuner.

Movendi vill vara barnens röst i alkoholfrågan. Vi vill skapa opinion och påverka beslutsfattare för barns rätt att växa upp i en trygg och nykter miljö. Barn som växer upp i familjer med skadligt bruk och beroende har rätt att få stöd. Men vi behöver inte alltid veta exakt vilka hemförhållanden barn och ungdomar har. Genom att stärka skyddsfaktorerna för alla når vi även barn i riskzon. ●

Syfte

SYFTET MED MOVENDIS kommunenkät är att få aktuell kunskap om vilka kommuner som erbjuder stödverksamhet för barn som lever i familjer med skadligt bruk och beroende och ungefär hur många barn som nås av den. Genom att ta del av information om vilka utmaningar kommunerna står inför, kan vi bättre förstå hur medborgare, civilsamhälle och politiker kan bidra till att fler barn får stöd. Dessutom kan ökad kunskap om stödverksamheter för dessa barn bidra till att yrkesgrupper som arbetar med barn blir bättre på att upptäcka och hänvisa dessa barn till stödverksamheterna.

I VÅR ENKÄT TILL SVERIGES KOMMUNER HAR VI FOKUSERAT PÅ FÖLJANDE FRÅGOR:

- Hur stor andel av kommunerna erbjuder stöd, och vilket stöd erbjuds i förekommande fall?
- Hur många barn nås av stödet?
- Vilka utvecklingsmöjligheter finns för stödverksamheten? ●

Bakgrund

BARNENS SVÅRIGHETER OCH BEHOV

Barn i familjer där det finns skadligt bruk och beroende är ingen enhetlig grupp. Men det finns upplevelser och känslor som de flesta kan känna igen sig i, som att känna sig ensam om sin situation, känna oro, skuld och skam över den vuxnes beroendeproblematik.

Barnen riskerar att få bristande omvårdnad, sämre psykisk hälsa, utsättas för övergrepp och uppleva kontinuerlig stress i vardagen (*Socialstyrelsen 2024*). Forskning visar också att barn med närstående som har ett skadligt bruk eller beroende har sämre hälsa jämfört med andra barn och i högre utsträckning har psykosomatiska problem, sömnsvårigheter och ångest. De har sämre sociala relationer, fler problem i skolan och får oftare medicinering mot depression (*Ramstedt m.fl. 2021*). Barnen löper även större risk att utveckla eget beroende senare i livet (*Socialstyrelsen 2024*).

Ett forsknings- och utvecklingsprojekt kring skolans förmåga att upptäcka och ge stöd till ungdomar i dessa familjer visar att de ofta har koncentrationssvårigheter, hög frånvaro och destruktiva beteenden i skolan (*Alexanderson m.fl. 2017*). En majoritet av ungdomarna upplever att hemsituationen påverkar skolarbetet negativt, och många har övervägt att hoppa av skolan (*Maskrosbarn 2019*).

Oavsett om de här barnen uppvisar tydliga

problem eller inte bör alla barn till vuxna med skadligt bruk eller beroende betraktas som en riskgrupp (*Leifman & Raninen 2014; Leifman, Raninen & Sundelin 2014*). Svårigheterna kan dessutom kvarstå långt efter att föräldrarnas beroende upphört (*Alexanderson & Näsman 2015*).

Att växa upp i en familj med skadligt bruk eller beroende är en riskfaktor som kan förstärkas av andra belastningar, som ekonomisk utsatthet. Men skyddsfaktorer – särskilt skolframgång – kan minska negativa effekter (*Eiden m.fl. 2004; Fals-Stewart m.fl. 2004; Bremberg 2008; Fletcher m.fl. 2008; Maskrosbarn 2019*). Att se, upptäcka och erbjuda stöd till barn i missbruksmiljö har positiva effekter för både individer och hela samhället (*Folkhälsomyndigheten 2016*).

HUR MÅNGA BARN LEVER MED SKADLIGT BRUK OCH BEROENDE I FAMILJEN?

Många barn påverkas av att växa upp med vuxna som har skadligt bruk eller beroende. Olika studier har försökt beräkna ungefär hur många de faktiskt är. En studie från 2021 använde ett test kallat CAST-6, med frågor om hur barnen upplever sin förälders drickande. Resultatet visar att cirka 13 procent av Sveriges 15-16-åringar har en förälder med alkoholproblem (*Ramstedt m.fl. 2021*).

En litteraturoversikt från Centralförbundet

Att se, upptäcka och erbjuda stöd till barn har positiva effekter för både individer och hela samhället.

Cirka 430 000 barn i Sverige har någon gång under uppväxten haft en förälder med alkoholproblem. Av dessa har cirka 320 000 påverkats negativt och omkring 75 000 lever med mycket allvarliga problem kopplade till sjukhusvård eller dödsfall.

för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) visar att cirka 430 000 barn i Sverige – ungefär vart femte – någon gång under uppväxten haft en förälder med alkoholproblem. Av dessa har cirka 320 000 (15 procent) påverkats negativt, och omkring 75 000 lever med mycket allvarliga problem kopplade till sjukhusvård eller dödsfall (Ramstedt red. 2019).

Barn kan även påverkas av mor- och farföräldrars konsumtion. Intensivkonsumtionen av alkohol bland äldre har ökat sedan början av 2000-talet. (Folkhälsomyndigheten 2021).

Det är viktigt att påpeka att det finns barn som växer upp med vuxna som har andra former av beroendeproblematik än just alkohol eller har en samsjuklighet med exempelvis en psykiatrisk diagnos.

BARNEN I FORSKNINGEN OCH SAMHÄLLSDEBATTEN

Barn som lever i miljöer med skadligt bruk och beroende var länge osynliga i både forskning och samhällsdebatt. Redan på 1950-talet uppmärksammade Ingvar Nylander barn med oförklarliga symtom kopplade till psykosocialt belastade hem. I en uppföljning visade det sig att många av barnen senare i livet utvecklade eget skadligt bruk, sämre hälsa och ökad kriminalitet (Rydelius 1981). På 1970-talet kom Margaret Corks bok ”De glömda barnen”, baserad på intervjuer med barn i utsatta familjer. Begreppet används fortfarande i vissa sammanhang.

Under senare år har fokus ökat på så kallade andrahandseffekter – det vill säga vilka konsekvenser alkohol och andra droger har för andra än den person som har ett beroende. Forskning visar bland annat att barns skolgång samt fysiska och psykiska hälsa påverkas negativt av föräldrars alkoholproblem (Andréasson m.fl. 2015). Det pågående forskningsprojektet Futurao1, undersöker risk- och skyddsfaktorer för dessa barn (se [futurao1.se](#)).

År 2010 stärktes barns perspektiv i Hälsö- och sjukvårdslagen (HSL kapitel 5 § 7), vilket innebär att barn som anhöriga har lagstadgad rätt till information och stöd. Sedan 2020 är barnkonventionen svensk lag, vilket ytterligare betonar barnets rätt till tillförlitlig och tillgänglig information och kommunikation samt att barnets bästa ska beaktas (UNICEF 2020).

Utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv

medför gruppen barn som anhöriga till föräldrar med psykisk sjukdom och/eller skadligt bruk eller beroende av alkohol och narkotika stora kostnader. Forskargruppen bakom en hälsoekonomisk studie av samhällets långsiktiga kostnader beräknade merkostnaden till minst 35 miljarder kronor per år (Hovstadius m.fl. 2015).

Barn och unga som växer upp i familjer med skadligt bruk eller beroende är inte längre ”glömda barn”, även om frågan fortfarande får begränsad politisk och medial uppmärksamhet. Ideella organisationer och kampanjer, som Spela roll, Vit jul och Barndom utan baksmylla, bidrar till att lyfta barnens situation och öka kunskapen i samhället.

INSATSERNAS OMFATTNING, TILLGÄNGLIGHET OCH EFFEKT

I början av 1990-talet startade de första stödgrupperna för barn i familjer där någon vuxen har skadligt bruk eller beroende. Resultaten från Junis (numera Movendis) årliga kommunenkät visar att allt fler kommuner kan erbjuda stödsatser. Det betyder dock inte nödvändigtvis att fler barn nås av stödet och deltar i stödverksamheten.

Tillgången varierar mellan olika län, och stöd ges ofta först när äldre barn själva utvecklat problem, snarare än i förebyggande syfte (Leifman, Raninen & Sundelin 2014; Leifman & Raninen 2014). En utmaning är också att nå ut med tillgänglig information om stödet.

Kunskapen om effekter är begränsad men pekar på positiva resultat för deltagare (Larm 2012; Skerfving 2014). Barn och unga upplever stödgrupper som hjälpsamma, men få av de behövande nås (Alexanderson & Näsman 2015). Forskning pågår för att utvärdera effekter för yngre barn.

I Socialstyrelsens kunskapsstöd från 2025 beskrivs vilka mekanismer som behövs för att få en positiv effekt av stödsatser. Här nämns samspel mellan barn och föräldrar, stödgrupper där man kan träffa människor med liknande erfarenheter samt kunskap om ämnet. Jag och min familj tas upp som en insats som arbetar utifrån dessa mekanismer (Socialstyrelsen 2025, Jess m.fl. 2023; Lyrberg, Jess & Forinder 2024).

Det finns behov av fortsatt metodutveckling och mer långsiktig forskning, där även barns egna perspektiv inkluderas (Järkestig, Berggren & Hansson 2016). ●

Metod

KOMMUNENKÄTEN ÄR EN ENKÄTSTUDIE och omfattar Sveriges samtliga kommuner. Enkätstudien genomfördes första gången 2004 och har sedan dess genomförts årligen. Vissa förändringar har skett i frågornas utformning. Avsikten är att, med deskriptiv statistik samt med möjlighet till kvalitativa kommentarer, ge en lägesbild och urskilja tendenser och trender.

För att nå så hög svarsfrekvens som möjligt har flera påminnelser gått ut och även telefon- och mejlkontakt har förekommit.

I samband med frågorna har det funnits möjlighet att lämna kommentarer. Dessa har tagits med i resultatanalysen. ●

Kommunerna anger att det är 3 726 barn som har deltagit i stödverksamhet av något slag.

Resultat

212 AV LANDETS 290 KOMMUNER svarade på enkäten. Det motsvarar en svarsfrekvens på 73 procent. Utifrån de kommuner som svarat är 80 procent av alla barn (0-17 år) i Sverige representerade i resultatet.

Nedan redovisas en översiktlig bild av resultaten för respektive fråga. Därefter följer en diskussion av resultat och metod. Resultatet redovisat kommunvis finns på junis.se/rapport.

DE FLESTA KOMMUNER ERBJUDER STÖDVERKSAMHET

Enkätens första fråga var om kommunens socialtjänst hänvisar till någon form av stödverksamhet för barn och unga (upp till 18 år) i familjer med skadligt bruk/beroende. En övervägande

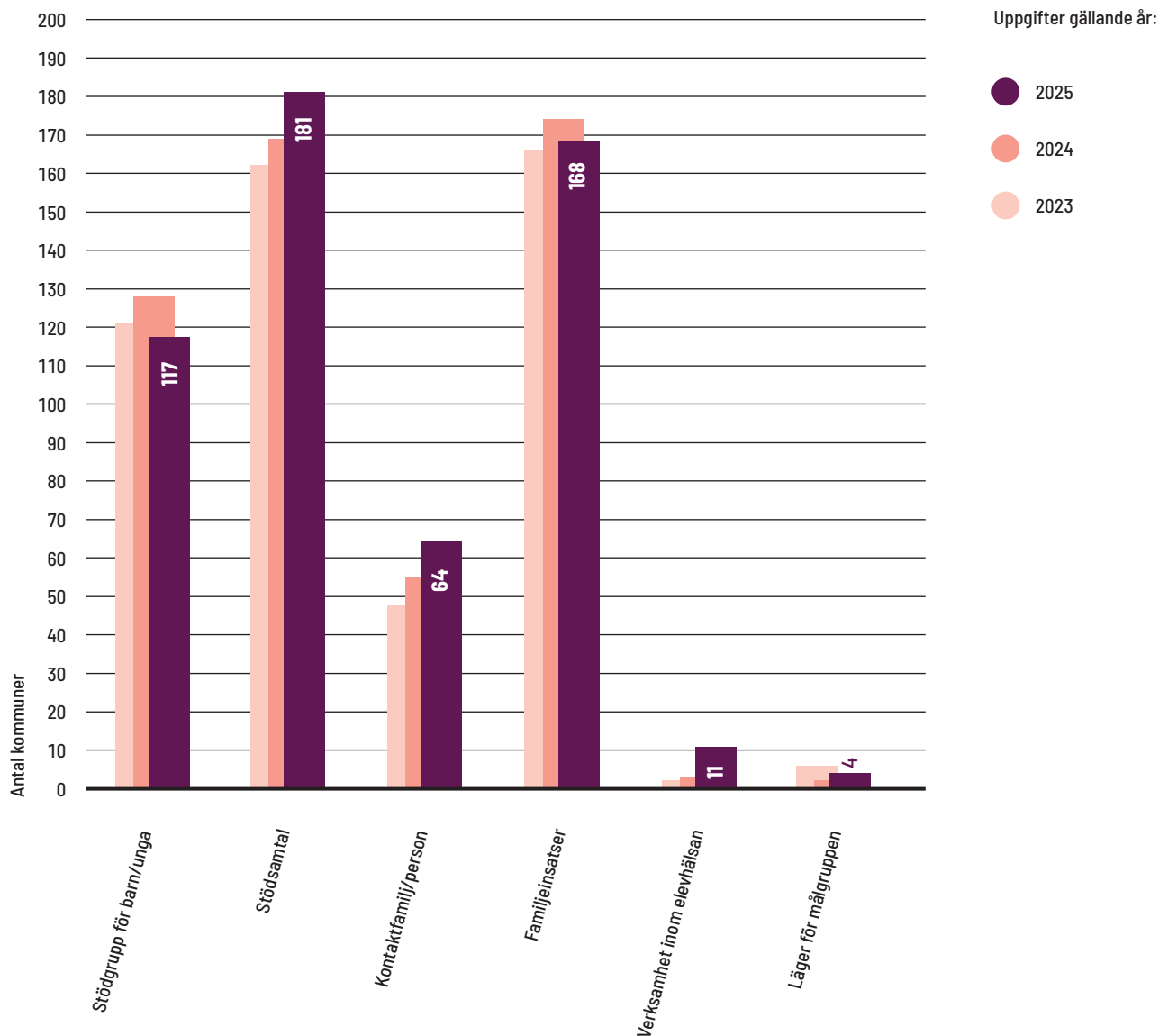
majoritet av kommunerna, 96 procent, uppger att de hänvisat till någon form av stödverksamhet. Sju kommuner uppger att de inte hänvisat till någon form av stöd, vilket är lika många som förra året.

Kommunerna som erbjöd stödverksamhet fick svara på frågan om i vems regi den bedrivs. Det var möjligt att kryssa i flera svar. De flesta kommuner har svarat att stödverksamhet bedrivs i kommunens egen regi (87 procent). Det är även relativt vanligt att stödverksamhet bedrivs av en annan kommun (14 procent), eller en ideell organisation (13 procent). I några kommuner bedrivs stödverksamhet av privata företag (3 procent).

DIAGRAM 1.

Vilken typ av stödverksamhet erbjöds under 2025 till barn och unga i familj med skadligt bruk och beroende? Fler svar möjliga.

VILKEN TYP AV STÖDVERKSAMHET VAR VANLIGAST UNDER 2025?

Kommunerna ombads rangordna de tre vanligaste stödformerna som erbjöds under 2025 till barn och unga i familjer med skadligt bruk/beroende. 181 kommuner har svarat att stödsamtal var en av de tre vanligaste stödformerna (85 procent). 169 kommuner angav svarsalternativet familjeinsatser (79 procent). Därefter återfinns

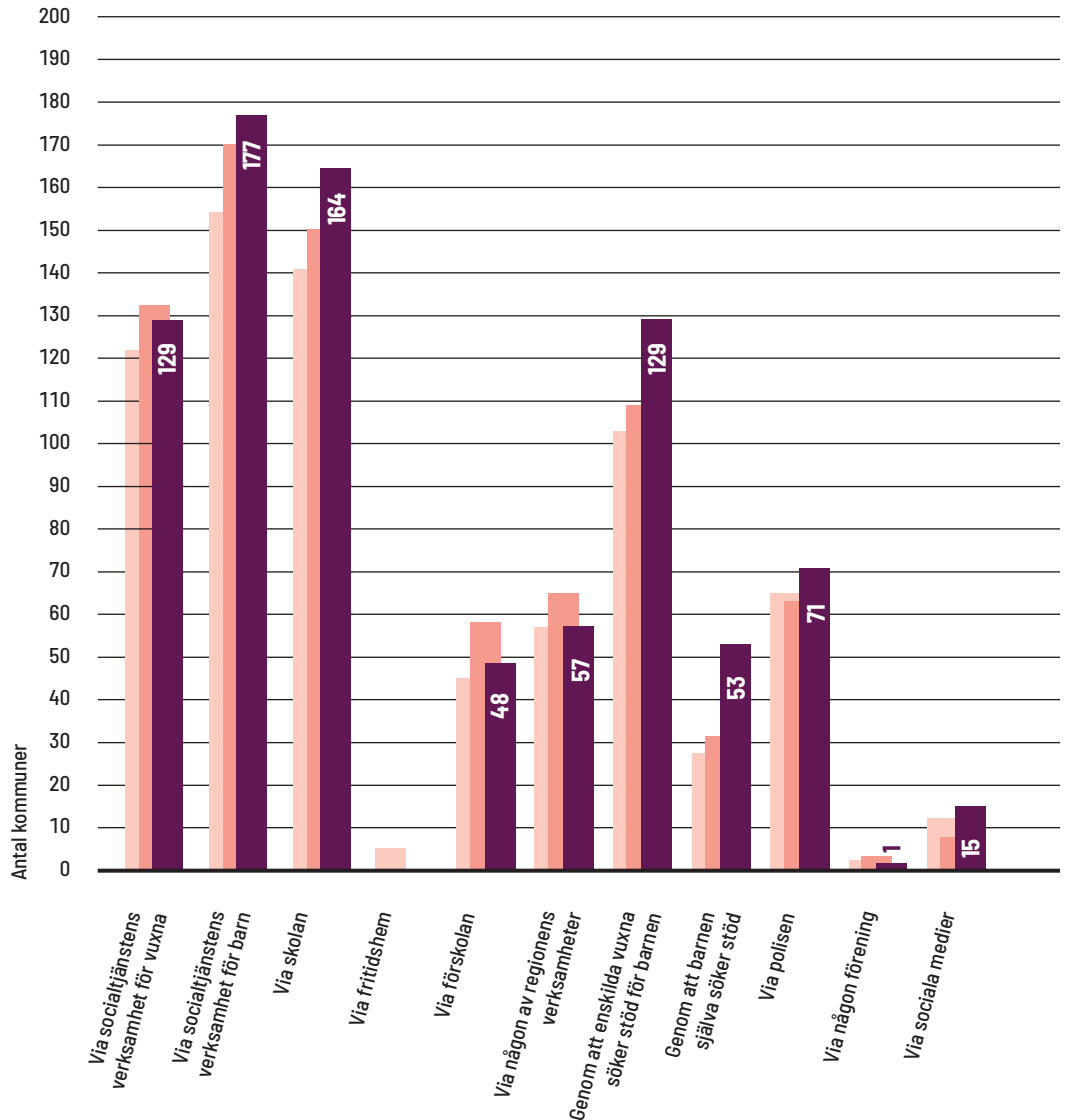
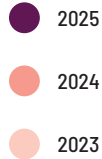
stödgrupper (117) och kontaktfamilj/person (64) som del av de tre vanligaste. Om man däremot tittar på vilken stödform som flest angav som vanligast så är det familjeinsatser med 81 svar (38 procent).

Elva kommuner svarade att verksamheter inom elevhälsan är en av de tre vanligaste stödformerna, vilket är en ökning från förra året (3). Fyra kommuner svarade läger för målgruppen.

DIAGRAM 2.

Hur får kommunerna kontakt med de barn som vill/behöver delta i stödverksamhet?
Fler svar möjliga.

Uppgifter gällande år:

Dessa typer av stödformer är, liksom tidigare år, ovanliga. Det finns flera tänkbara förklaringar, till exempel att socialtjänsten inte vet hur många barn som får stöd av elevhälsan. När det gäller läger är det något som hålls ett fåtal gånger om året och kan därför inte ses som en av de tre vanligaste stödformerna samt att det troligen finns ganska få för just den specifika målgruppen.

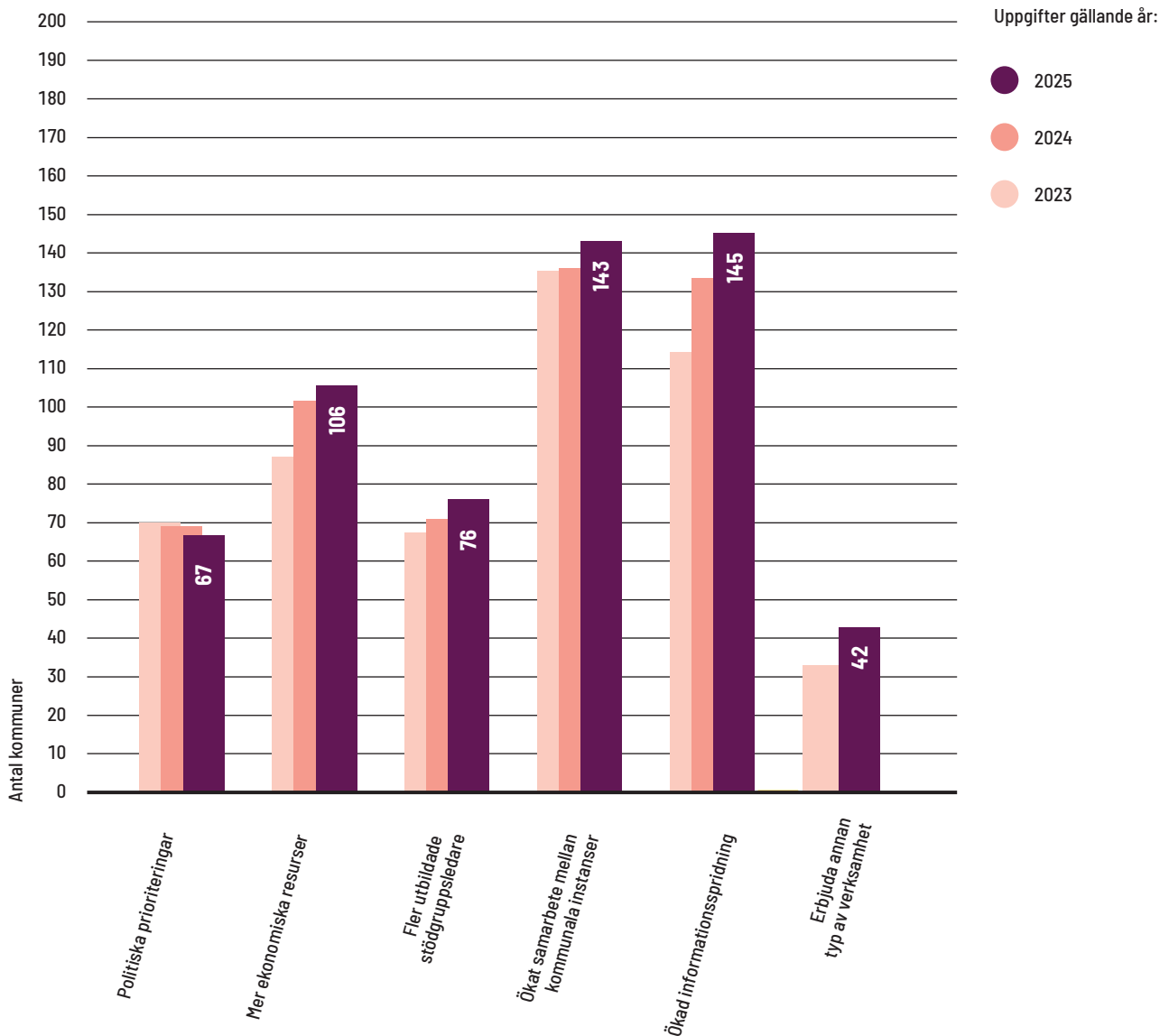
I samband med frågan fick kommunerna

dessutom möjlighet att svara och kommentera i fritext. Där anger flera kommuner att de 2025 börjat arbeta med programmet Jag och min familj som om vi bland annat skrev om i förra årets Junis-rapport. Respondenter anger även att de hänvisar till, eller samverkar med, stödverksamhet inom regionen, kyrkan och andra organisationer. Även Movendis metod Ludde nämns i sammanhanget av någon kommun. ➤

DIAGRAM 3.

Vilka åtgärder anser kommunerna är viktigast för att utveckla stödet till barn och unga i familjer med skadligt bruk och beroende?

Fler svar möjliga.

HUR MÅNGA BARN HAR DELTAGIT I STÖDVERKSAMHETEN?

Kommunerna ombads uppskatta ungefär hur många barn som deltagit i stödverksamheten under det gångna året. 200 kommuner besvarade frågan. Summan av kommunernas uppskattningar är att det är 3 726 barn som har deltagit i stödverksamhet av något slag.

HUR FÅR MAN KONTAKT MED BARN SOM VILL/BEHÖVER DELTA I STÖDVERKSAMHET?

Kommunerna ombads rangordna de fem vanligaste kontaktvägarna. De allra flesta kommuner, 177 stycken, får kontakt med barnen genom socialtjänstens verksamhet för barn och 164 genom skolan. 129 kommuner har svarat att det

Endast en dryg procent av de som påverkas negativt av en förälders drickande deltog i någon stödverksamhet.

är vanligast att de får kontakt med barnen genom socialtjänstens verksamhet för vuxna och lika många kommuner genom att enskilda vuxna söker stöd för barnen. Övriga kontaktvägar är i fallande ordning polisen (71), regionens verksamheter (57), förskola (48), genom att barnen själva söker stöd (53), sociala medier (15) och föreningar (1). Genom att barnen själva söker stöd har ökat från 31 för 2024 till 53 för 2025.

Utöver de angivna alternativen kunde kommunerna också fylla i andra vägar de använt genom fritextsvar. Där nämndes framförallt digitala kanaler som till exempel sociala medier, hemsidor, skolplattformar och anonyma chattar för att nå ut till barn och unga.

HAR DET SKETT NÅGRA FÖRÄNDRINGAR I STÖDVERKSAMHETEN?

Respondenterna fick svara på huruvida det skett förändringar i stödverksamheten föregående år. Knappt hälften av kommunerna besvarade frågan. Den tydligaste utvecklingen är en förskjutning mot mer lättillgängliga och icke-bi-ståndsbedömda insatser, som ett resultat av den nya socialtjänstlagen (SFS 2025:400) som trädde i kraft 1 juli 2025. Samtidigt finns utmaningar i form av lågt deltagande i gruppverksamheter och varierande tillgång till resurser, vilket i flera

fall lett till ett ökat fokus på individuellt stöd istället.

VAD ANSER KOMMUNERNA ÄR VIKTIGAST FÖR ATT UTVECKLA STÖDVERKSAMHETEN?

Respondenterna ombads rangordna de viktigaste åtgärderna för att utveckla stödverksamheten. 145 kommuner placerade "ökad informations-spridning" i topp tre av de viktigaste åtgärderna. Nästan lika många (143) anger samverkan mellan kommunala instanser. Därefter följer i fallande ordning mer ekonomiska resurser (106), fler utbildade stödgruppsledare (76), politiska prioriteringar (67). I år var det 43 kommuner som angav erbjuda annan typ av verksamhet som ett alternativ vilket är en stor ökning från förra året då ingen kommun angav detta. Precis som tidigare år är det flest kommuner (70) som angett samverkan mellan kommunala instanser som den allra viktigaste åtgärden för att utveckla stödet.

I fritextsvaren kan man tydligt utläsa att det finns en samsyn om att stödet behöver utvecklas genom tidigare insatser, ökad samverkan och bättre tillgänglighet, samtidigt som strukturella utmaningar (resurser, små målgrupper och stigma) behöver hanteras för att fler barn ska nås. ●

Diskussion

I DETTA AVSNITT RELATERAS resultaten till tidigare kunskap inom området. Först kommer dock en kort diskussion om hur enkätinsamlingen fungerade i år.

DISKUSSION OM METOD, SVARFREKVENS OCH FRÅGORNAS UTFORMNING

Med något undantag har alla kommuner valt att använda webbformuläret. Årets enkät har en svarsfrekvens på 73 procent, vilket är något

högre än förra året (69). En potentiell anledning till att en del kommuner valt att inte svara, trots upp till fem utskick, kan vara att de helt enkelt inte har så mycket verksamhet att rapportera, vilket förstås är bekymmersamt. Kanske känns det mer motiverat att besvara enkäten om kommunen bedriver mycket stödverksamhet? Att vi inte vet huruvida bortfallet är representativt eller inte är en viss källa till osäkerhet över hur det ser ut i kommuner som inte

Barn behöver relevant information för att kunna fatta viktiga beslut om sina egna liv. Det är viktigt att kommuner både informerar om vilka stödinsatser som finns och möter det intresse och behov som finns.

besvarat enkäten. Det är dock viktigt att understryka att det underlag vi har fått fortfarande ger en pålitlig lägesbild över det stöd som erbjuds runt om i landet och att ett bortfall på 27 procent måste sägas vara acceptabelt för en enkätundersökning.

En del respondenter har tyckt det har varit svårt att besvara vissa frågor. Då har det framförallt rört sig om att de inte har tillgång till information om kommunens arbete, och inte att enkäten varit utformad på ett krångligt sätt.

I arbetet med att sammanställa enkäten lägger vi mycket tid på att läsa igenom samtliga enkätsvar, och vid behov följa upp dem. Detta för att få fram en så komplett bild som möjligt av den stödverksamhet som erbjuds barn och unga.

HUR SER LÄGET UT FÖR STÖDVERKSAMHETERNA I LANDET?

Under de år som Junis (numera Movendi) har gjort denna enkätundersökning har kunskapen i samhället ökat när det gäller stödbehoven hos de barn som är närstående till en vuxen som har ett skadligt bruk eller beroende. Vi noterar med glädje att det sedan 2004 blivit fler kommuner som erbjuder olika stödformer.

96 procent av kommunerna som besvarade enkäten har erbjudit stöd. Antalet barn som kommunerna uppskattar har tagit del av stödverksamhet är ungefär lika många som förra året, 3 726 barn 2025 mot 3 559 barn 2024. Endast en dryg procent av de som påverkas negativt av en förälders drickande (se bakgrund)

deltog i någon stödverksamhet. Vi vet inget om eventuella stödinsatser i de 78 kommuner som inte besvarade enkäten. Men vi vågar ändå dra slutsatsen att det är en fortsatt mycket liten andel av de som kan ha behov av stöd som får ta del av det.

HUR NÅS DE BARN SOM BEHÖVER STÖD?

Barn behöver relevant information för att kunna fatta viktiga beslut om sina egna liv. Det är viktigt att kommuner både informerar om vilka stödinsatser som finns och möter det intresse och behov som finns. Samverkan är en central del i detta arbete, och det finns flera inspirerande exempel på kommuner som samarbetar med andra aktörer för att nå ut med information om stödverksamheter.

Stödet till barn som växer upp med skadligt bruk och beroende varierar mellan kommunerna. De flesta erbjuder riktat stöd till dessa barn, medan stödet i vissa kommuner även omfattar andra familjeproblem. Även typ av stöd och hur många barn som nås skiljer sig åt. Enkäten visar att barn oftast nås via socialtjänsten, men många identifieras också genom skolan, som är den näst vanligaste vägen till stöd.

Den nya socialtjänstlagen (SFS 2025:400) har fokus på tidiga insatser, ofta utan behovsprövning, och en mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst. Lagen trädde i kraft i juli 2025, så i årets enkät kan vi inte avgöra om den haft effekt på hur många barn som nås. Men ett mer flexibelt arbetssätt bör kunna leda till att även sätten att nå barnen utvecklas.

SVÅRT ATT HITTA STATISTIK OM STÖDVERKSAMHETEN

Ett par kommuner uppgav att de endast besvarar obligatoriska enkäter. Bland de som svarade uppgav en del att det fanns svårigheter att ta fram vissa uppgifter. Att vi som extern frågeställare får detta svar behöver inte vara problematiskt, men det är bekymmersamt om socialtjänsten saknar egen överblick, exempelvis över hur många barn som får stöd och vilka insatser som är vanligast. Därför är det viktigt att kommuner systematiskt samlar information så att chefer och politiker får kunskap om verksamhetens behov, utmaningar och resultat, samt att verksamheten är transparent gentemot medborgarna.

OLIKA STÖDFORMER

Variationerna i uppskattningarna av hur många barn som får stöd kan inte förklaras av kommunernas storlek. Det verkar snarare som att vissa kommuner lyckats bättre med samverkan och rekrytering till stödinsatser än andra. Stödsamtal, samt insatser som kontaktfamilj/person och familjeinsatser, bör vara möjliga för alla kommuner oavsett storlek.

Det förekommer att kommuner har gemensamma stödgrupper för barn med olika stödbehov, som våld i familjen, psykisk ohälsa och

liknande. Det är positivt att barnen får stöd, men det är viktigt att poängtera hur betydelsefullt det kan vara för barnen att de får prata om den problematik som är specifikt kopplad till alkohol och andra droger.

Enligt enkätsvaren var stödsamtal, enskilda samtal mellan barnet och stödgivaren, den vanligast förekommande stödformen under 2025.

Nästan lika vanligt var familjeinsatser vilket är ett brett begrepp som kan betyda olika saker. När en förälder har en beroendeproblematik påverkas hela familjen, och det är därför positivt att många kommuner erbjuder stöd som vänder sig till alla individer i familjen. Men det bör inte ersätta möjligheten för barn att få eget stöd – även utan förälders medgivande. Barn kan också ha behov av att träffa andra med liknande erfarenheter för att känna sig mindre ensamma. Barns behov är olika, vilket gör det viktigt att erbjuda flera former av stöd.

Oavsett vilken stödform som barnen har erbjudits och valt att delta i kan vi konstatera att det endast är en bråkdel av alla som växer upp i familjer med beroendeproblematik som nås av stöd. Den nya socialtjänstlagens ambition att erbjuda stöd och insatser snabbt utan föregående utredning, kommer förhoppningsvis gynna de här barnen.

Skola och förskola kan i högre grad vara arenor för att prata med alla barn om alkohol och beroende, hjälpa dem att sätta ord på sina upplevelser, minska skuld och skam samt informera om vilket stöd som finns.

ATT NÅ BARNEN SOM BEHÖVER STÖD

Enligt barnkonventionen har barn rätt till tillförlitlig och tillgänglig information och kommunikation, på sina villkor. För att stödverksamhet ska göra skillnad måste den nå även de barn som inte redan är kända av socialtjänsten. Förutsättningen för att barn själva ska söka stöd är att de känner till att stödet finns. Endast femton kommuner uppger att sociala medier är en vanlig kontaktväg, vilket visar på stor förbättringspotential.

Skolan, som är den vanligaste kontaktvägen, är en central arena där både barn i behov av stöd och viktiga vuxna finns. För att fler barn ska nås behöver stödverksamheten vara känd både bland allmänheten och yrkesverksamma som möter barn, samt vara lätt att hitta för barn och föräldrar. Studier visar att skam, rädsla och stigma kopplat till socialtjänsten bidrar till att barn inte uppmärksammas och därmed går miste om stöd (Svensson 2025). Detta inser även kommunerna själva då det vanligaste svaret på hur stödverksamheten skulle kunna utvecklas är ökad informationsspridning.

Samtidigt behövs mer kunskap bland yrkesverksamma, särskilt i förskola och skola. En undersökning visar att många lärare misstänker att elever lever med föräldrar med alkoholproblem, men få orosanmälningar görs och stödet upplevs ofta som otillräckligt (Systembolaget 2017).

Hur ser socialtjänstens rutiner ut? Får till exempel de barn som är föremål för utredning, oavsett anledning, frågor som kan ge svar på om det förekommer skadligt bruk eller beroende i familjen? Om utredaren inte uppmärksammar föräldrars problematik så fortsätter barnet att leva i en situation där det riskerar att fara illa.

I en intervjustudie med ungdomar som har haft kontakt med socialtjänsten säger 80 procent att ingen har berättat för dem vad deras förälder har för sjukdom, diagnos eller problematik (Maskrosbarn u.å.).

Ibland utreder socialtjänstens vuxenhet samt barn- och ungdomsenhet samma familj, ovetandes om varandra. Ökad samverkan inom kommunen lyfts mycket riktigt i vår enkät som den åtgärd som näst flest kommuner tycker är viktigast för att utveckla verksamheten. Det är positivt att det finns en vilja att samarbeta, emellertid behöver det också realiseras.

Erfarenheter visar att samverkan mellan skola och socialtjänst kan leda till att fler barn får stöd. Att behovet fortsatt lyfts tyder dock på att mycket arbete återstår, trots pågående satsningar i flera kommuner.

VUXNA SOM MÖTER BARN

Alla som arbetar med barn och unga har en lagstadgad skyldighet att samverka för att ge stöd till barn i utsatta situationer. Detta regleras i bland annat socialtjänstlagen, skollagen och hälso- och sjukvårdslagen. Den nya socialtjänstlagens fokus på förebyggande arbete och tidiga insatser bör kunna vara en utgångspunkt för mer samverkan. Barnkonventionen som svensk lag innebär ökade krav på kommuner och regioner att säkerställa barns rättigheter och beakta barnets bästa.

Barns delaktighet är avgörande för att kunna ge rätt stöd till barn och föräldrar. I slutrapporten från den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården framgår att socialsekreterare upplever ett stort behov av utbildning i hur man samtalar med barn, något >

Alla som arbetar med barn och unga har en lagstadgad skyldighet att samverka för att ge stöd till barn i utsatta situationer.

som inte ingår tillräckligt i socionomutbildningen (Grefve 2017). Detta bekräftas av Junis enkätundersökning med blivande socionomer (Zetterqvist 2018). Det är oroande att blivande socionomer saknar kunskap om samtal kring skadligt bruk och beroende. Socionomutbildningen behöver ge tillräckliga färdigheter för att möta barns behov, och yrkesverksamma socionomer behöver löpande fortbildning.

Junis undersökningar visar att mycket få blivande lärare och förskollärare får undervisning om barn i familjer med missbruk (Zetterqvist 2017a; Zetterqvist 2017b), trots att familjeproblem kan påverka lärandet. Skolan är en central arena där konsekvenser av skadligt bruk och beroende ofta blir tydliga. För små barn kan förskolepersonalen vara de enda vuxna utanför familjen som de möter återkommande, vilket innebär ett stort ansvar att agera vid oro.

En undersökning från barnrättsorganisationen Maskrosbarn visar att 68 procent av lärarna och 40 procent av elevhälsopersonalen upplever svårigheter i samtal med elever om

deras hemsituation. Eleverna själva efterfrågar mer öppenhet och utbildning om dysfunktionella familjeförhållanden i skolan (Maskrosbarn 2019).

Långvarig stress, exempelvis på grund av skadligt bruk i familjen, påverkar barns lärande negativt (Whiting m.fl. 2021). Även sömnsvårigheter och ångest kopplat till föräldrars alkoholkonsumtion kan försämra skolgången (Ramstedt m.fl. 2021). Barn med en förälder med beroendeproblem har sämre studieresultat och högre risk att lämna grundskolan utan gymnasiebehörighet (Hjern m.fl. 2013; Maskrosbarn 2019).

Det finns därför ett tydligt behov av grundläggande kunskap, kompetensutveckling och fortbildning för pedagoger. Skola och förskola kan i högre grad vara arenor för att prata med alla barn om alkohol och beroende, hjälpa dem att sätta ord på sina upplevelser, minska skuld och skam samt informera om vilket stöd som finns. När vuxna får kunskap om vad de ska vara uppmärksamma på kan fler barn i behov av stöd upptäckas tidigt. ●

UNDERSÖKNINGEN OM UNGAS FRITID OCH INFLYTANDE.

Introduktion

MÅENDET HOS BARN OCH UNGDOMAR påverkas av ett antal skydds- och riskfaktorer. En sådan skyddsfaktor är meningsfull fritid. Det är en avgörande skyddsfaktor för att barn och unga ska må bra och känna sig trygga. Alla unga har rätt till en meningsfull fritid. Det krävs att kommunerna möjliggör fritidsaktiviteter som är fria från alkohol och andra droger. Det skapar förutsättningar för unga att växa upp och få ett bra liv, och bidra till ett bättre samhälle.

I 15 år har Movendi, tidigare Ungdomens Nykterhetsförbund, undersökt hur kommuner arbetar med att skapa en meningsfull fritid för barn och unga samt till vilken grad barn och unga har möjlighet att vara delaktiga för att påverka sin kommun.

Forskningen är tydlig: en meningsfull fritid är en avgörande skyddsfaktor för att unga ska må bra, känna trygghet och utvecklas (*Folkhälsomyndigheten 2025*). Därför är en meningsfull fritid en nödvändighet för skapa starka och trygga unga. ●

Syfte

SYFTET MED DENNA UNDERSÖKNING är att kartlägga och uppmärksamma vad kommuner gör för att underlätta för unga att ha en meningsfull fritid, som de har eget inflytande över.

När vi i undersökningen pratar om unga menar vi personer i åldrarna 13–25 år. Med meningsfull fritid syftar vi på att unga ska ha möjlighet att ha en trygg plats, utan alkohol och narkotika, där de kan möta andra unga och utvecklas som människor utanför skolan, jobbet eller hemmet.

I vår undersökning har vi fokuserat på följande frågor:

- Vad gör kommunerna för att underlätta nyktra mötesplatser och aktiviteter för unga?
- Vad gör kommunerna för att unga ska kunna ta del av information om vilka möjligheter som finns till att delta i det lokala föreningslivet?
- På vilka sätt ges unga möjlighet till inflytande över beslut som rör deras fritid? ●

Metod

Indikatorlabbet

är en databas där utvecklingen inom ANDT-området kan följas via indikatorer som är kopplade till den nationella ANDTS-strategin.

Kolada drivs av den ideella föreningen "Rådet för främjande av kommunala analyser" som bildats av staten och Sveriges kommuner och regioner.

UNDERSÖKNINGEN BESTÅR AV material från två delar, vår egen enkät och insamling från olika databaser.

ENKÄT

Webbenkäten skickades i år ut till alla kommuner utifrån en tidigare upparbetad kontaktlista. För de kommuner där e-post saknades skickades ett e-postmeddelande till kommunens info-adress eller till lämplig tjänsteperson. Under perioden skickades det ut två påminnelser.

Enkäten består av tio ordinarie frågor, samt några kompletterande frågor om kontaktuppgifter. Enkäten innehåller främst frågor som rör ungas tillgång till en meningsfull fritid och möjligheten för ungas beslutsfattande.

INSAMLING FRÅN DATABASER

Insamlingen har gjorts från kommun- och regiondatabasen Kolada samt från Folkhälso-myndighetens indikatorlab. Egna beräkningar på befolkningsandelar har gjorts utifrån Statistiska Centralbyråns befolkningsstatistik.

Uppgifterna från Indikatorlabbet och Kolada har i sin tur hämtats från olika undersökningar som de själva eller andra bedriver. De flesta uppgifterna som hämtats från Indikatorlabbet kommer från Länsrapporten ANDTS som Folkhälsomyndigheten ansvarar för.

På hemsidan junis.se/rapport finns en fullständig lista på indikatorer som analyserats i årets undersökning.

Bakgrund

ALLA UNGA FÖRTJÄNAR ATT ha en meningsfull fritid som de själva har makten att påverka. Rätten till lek, vila och fritid slås fast i FN:s barnkonvention. Barn har även rätt delta i föreningar (FN:s barnkonvention). Förutom att det är nödvändigt för att stärka utvecklingen hos unga visar studier återkommande att en meningsfull fritid är en avgörande skyddsfaktor för att unga ska må bra, känna trygghet och utvecklas. (Folkhälsomyndigheten 2025). Likaså skapar en meningsfull fritid ett skydd mot att barn och unga hamnar i utanförskap samt i riskfyllda miljöer, drabbas av psykisk ohälsa eller börjar använda alkohol och narkotika (Forte 2023).

Trots dessa vinster finns idag stora skillnader i tillgången till en meningsfull fritid i Sverige. Skillnaderna är stora mellan kommuner men även mellan områden i samma stad. En studie från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor visar till exempel att möjligheterna för en meningsfull fritid oftast är högre i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar

(MUCF 2026). Detta är särskilt allvarligt då unga i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar oftast använder till exempel öppen fritidsverksamhet, som fritidsgårdar, i en större utsträckning.

Unga kan själva skapa en meningsfull fritid inom föreningslivet. Ibland är de unga deltagare i föreningsverksamhet som skapats av vuxna. Oftast krävs ett stöd från kommunerna till fritidsverksamheten. Stödet till föreningslivet, och särskilt det unga civilsamhället, har dock försvagats kraftigt (LSU 2025).

Det är även nödvändigt att unga har möjlighet att påverka sitt liv och sin fritid, trots det ser vi att unga idag upplever i allt högre grad att deras möjlighet till inflytande minskar. Undersökningen Ungdomsbarometern visar att endast var fjärde ung i Sverige upplever att de har ganska stora eller stora möjligheter att påverka i samhället. Detta är en minskning från 52 procent år 2019 till 23 procent år 2025 (Ungdomsbarometern).

I årets undersökning har vi fokuserat på tre aspekter för en meningsfull fritid för unga:

1. Tillgång till nyktra mötesplatser

En viktig skyddsfaktor för barn och unga är tillgången till mötesplatser där de kan tillbringa sin fritid, träffa vänner och delta i meningsfulla aktiviteter. För många barn och unga är hemmet inte en trygg plats, och därför behöver samhället erbjuda alternativ – särskilt för dem som har det svårt i sin hemmiljö.

Nyktra mötesplatser kan ta många olika former, från fritidsgårdar och idrottsföreningar till bibliotek, studiecirklar och andra föreningsverksamheter. Gemensamt för dessa är att de ger unga möjlighet att mötas och utvecklas i en trygg miljö, med social gemenskap utanför skolan (MUCF 2020).

2. Informationsspridning till barn och unga om fritidsaktiviteter och föreningar i deras närhet

För att barn och unga ska kunna engagera sig i föreningar och annan fritidsverksamhet behöver de ha kunskap om vilka möjligheter som finns. Här fyller föreningslivet en viktig roll i att kunna erbjuda en bredd på fritidsaktiviteter som går utanför vad kommunala aktiviteter kan. I en tid där vi ser att allt mindre kommunala resurser avsätts till att skapa en meningsfull fritid för barn och unga blir det ännu viktigare att kommuner stärker

det lokala föreningslivet, inte minst i att hjälpa barn och unga att hitta till verksamheten. Detta då föreningsverksamhet oftast är till för alla och oftast har öppet när övriga samhället har stängt (*Kommunal 2021*).

3. Ungas möjligheter att påverka beslut som rör deras fritid

För att skapa en meningsfull fritid för barn och unga i deras närområde är det avgörande att de själva får vara med och forma sin fritid. Det kräver ett aktivt demokratiarbete på lokal nivå, särskilt för att unga inte har samma självklara möjlighet som alla andra att rösta.

Men det räcker inte att det finns möjlighet att göra sin röst hörd. Unga måste ha en reell möjlighet att fatta beslut som rör deras fritid. Därför definierar vi inflytande till att faktiskt få fatta beslut.

Kommuner behöver därför både lyssna in barns och ungas åsikter samt ge dem möjligheter att direkt påverka beslut som rör deras fritid för att skapa verkligt inflytande. Det ger en dubbel vinst, det gör att barn och unga får fritidsverksamhet som faktiskt möter deras behov samtidigt som det säkerställer att kommuner resurseffektivt kan göra verksamhet som de vet kommer mottas väl och på så sätt användas. ●

Det räcker inte att det finns möjlighet att göra sin röst hörd. Unga måste ha en reell möjlighet att fatta beslut som rör deras fritid.

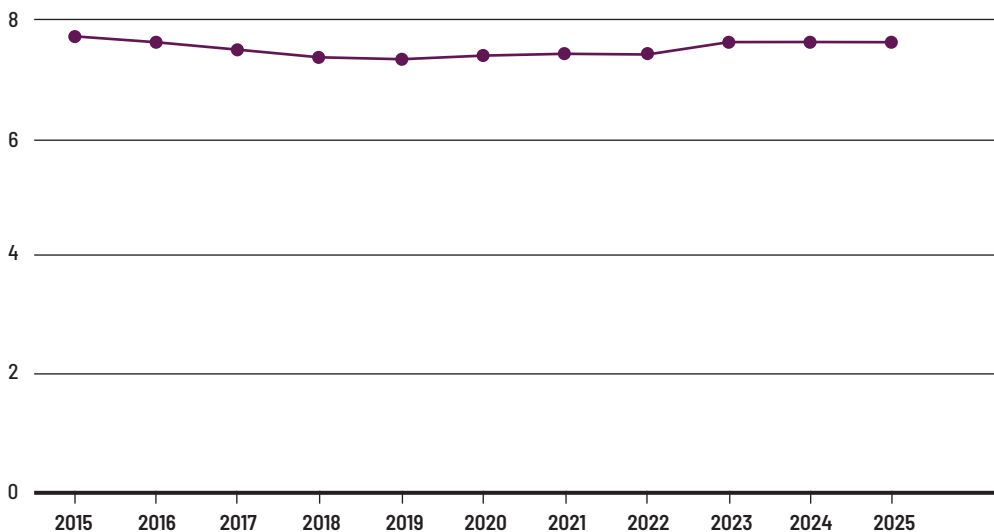
Resultat

TILLGÅNG TILL NYKTRA MÖTESPLATSER

51 procent av alla Sveriges 290 kommuner besvarade årets enkät. Av dem erbjuder nästan alla någon form av mötesplats för barn och unga efter skoltid på vardagar. I årets undersökning är det endast en kommun som uppger att den saknar sådana mötesplatser. Den vanligaste sortens mötesplats är fritids- eller ungdomsgårdar.

Över de senaste tio åren visar våra undersökningar på vissa mindre förändringar, till exempel att antalet fritidsgårdar per ungdom har minskat något. Tillgången är dock i stort sett stabil över de senaste tio åren. Idag finns 7,6 fritidsgårdar per 10 000 barn, vilket kan jämföras med 7,8 fritidsgårdar per 10 000 barn år 2015. Även kostnaden för fritidsgårdar

DIAGRAM 4. Antal fritidsgårdar per 10 000 barn

Öppettider för fritidsaktiviteter för unga fortsätter att minska.

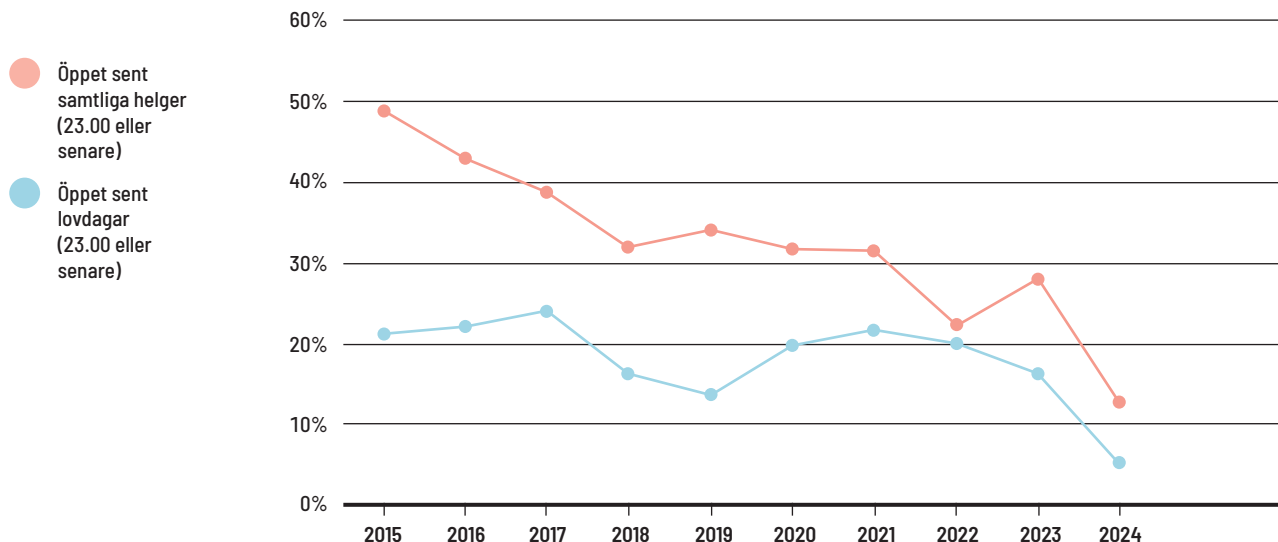
per invånare har varit relativt stabil under samma period.

Större skillnader syns när det gäller öppettider för fritidsaktiviteter och fritidsgårdar. Trots att 67 procent av kommunerna uppger att de har öppet alla vardagskvällar, är det endast 16 procent som har öppet sent under alla helgdagar (klockan 23 eller senare). Detta

är en kraftig minskning jämfört med 2015, då motsvarande andel var 49 procent.

Samma trend syns när det gäller sena öppettider under skollov. Endast knappt 3 procent av kommunerna uppger att de har öppet sent samtliga lövdagar, vilket är den lägsta nivån som uppmätts. År 2015 var motsvarande andel 21 procent. >

DIAGRAM 5. Sena öppettider helger och lövdagar

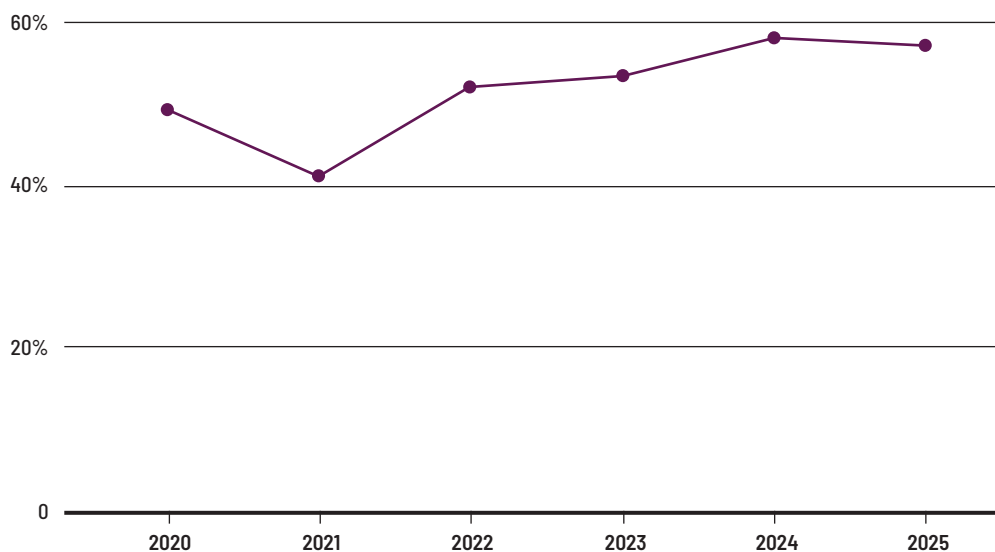

INFORMATIONSSPRIDNING TILL BARN OCH UNGA OM FRITIDSAKTIVITETER OCH FÖRENINGAR I DERAS NÄRHET

Vi ser en långsam men positiv utveckling där allt fler kommuner aktivt informerar barn och unga om föreningsmöjligheter i deras närområde. I årets enkät uppgav 57 procent av de kommuner

som besvarade enkäten att de tillhandahåller sådan information, vilket är en ökning från 2020 när 49 procent uppgav att de tillhandahöll information. Samtidigt är det fortfarande drygt hälften av kommunerna som inte arbetar med att aktivt informera unga om föreningsliv i deras närhet.

DIAGRAM 6. Kommuner som aktivt informerar unga om föreningsmöjligheter

Endast 12 kommuner uppgav att de har ett beslutsorgan där unga kan fatta beslut som rör deras fritid.

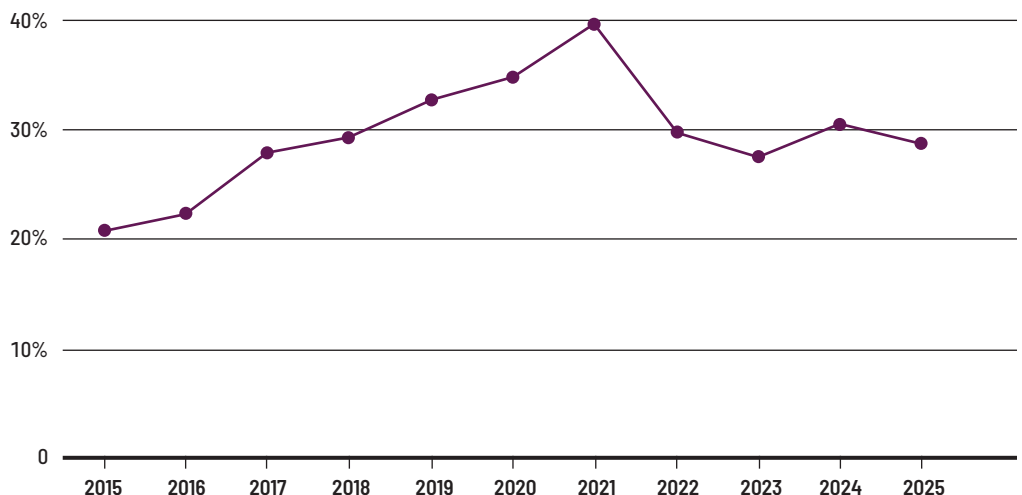
UNGAS MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA BESLUT SOM RÖR DERAS FRITID

Generellt går två tydliga trender att identifiera i årets enkät i hur barns och ungas inflytande ser ut i den kommunala fritidsverksamheten. Den första är att kommuner har blivit bättre på att informera barn och unga om beslut som rör deras fritid. Till exempel har riktad information till unga om sådana beslut ökat med cirka 30 procent under de senaste tio åren. I årets undersökning uppgav 28 procent av de svarande kommunerna

att de tillhandahåller sådan information.

Den andra trenden visar dock på fortsatta utmaningar, nämligen att ge unga faktiska möjligheter att fatta beslut till exempel genom att ha ett beslutsorgan för unga. Här är utvecklingen tydlig: få kommuner erbjuder sådana möjligheter. Endast 12 kommuner (cirka 8 procent) av de som deltog i årets enkät uppgav att de har ett beslutsorgan där unga kan fatta beslut som rör deras fritid. På samma sätt är det få kommuner som använder andra metoder för att ge unga reellt inflytande. ●

DIAGRAM 7. Riktad information till unga om beslut som rör deras fritid

Diskussion

I DAG SER VI EN OMVÄRLD som blir allt mer otrygg, vilket påverkar unga i hög grad. Det märks bland annat genom att den psykiska ohälsan ökar, att många unga känner sig ensamma och att allt fler upplever en bristande framtidstro.

För att möta denna utveckling behövs ett samhälle som skapar mening, lyssnar på unga och erbjuder trygga platser där de kan mötas och utvecklas. Därför är kommunernas arbete med ungas fritid av stor betydelse.

TILLGÅNG TILL NYKTRA MÖTESPLATSER

Nyktra mötesplatser är en avgörande skyddsfaktor för att barn och unga ska må bra och utvecklas. Samtidigt minskar det risken för att de, särskilt de som lever i svåra hemförhållanden, söker sig till miljöer där alkohol och narkotika är vanligt förekommande.

Det är positivt att vår undersökning visar att nästan alla kommuner erbjuder någon form av mötesplats på vardagar. Men för att mötes-

Vi behöver ett samhälle som skapar mening, lyssnar på unga och erbjuder trygga platser där unga kan mötas och utvecklas.

platser ska kunna fungera som trygga miljöer är det avgörande att de är öppna när andra delar av samhället är stängda – särskilt när barn och unga är lediga från skolan samt på sena kvällar. Öppettider kvällstid, på lov och helger är därför centrala, eftersom många barn och unga då saknar naturliga platser att vistas på utanför hemmet. Det är också under dessa perioder som fritidsaktiviteter och fritidsgårdar kan göra störst skillnad. Det är därför oroväckande att vår undersökning visar en nedåtgående trend när det gäller nyktra mötesplatser som håller öppet under helger och lov. Kommunernas stöd till föreningslivet behöver öka, istället för minska.

INFORMATIONSSPRIDNING TILL BARN OCH UNGA OM FRITIDSAKTIVITETER OCH FÖRENINGAR I DERAS NÄRHET

Barn och unga vill engagera sig och ha en meningsfull fritid, men känner inte alltid till vilka möjligheter som finns i deras kommun. Här har kommunerna en viktig roll i att informera om föreningsverksamhet i närområdet och visa hur barn och unga kan engagera sig. Årets undersökning visar att det fortfarande finns mycket arbete kvar att göra, men att trenden är positiv.

I en tid då allt mindre tid och resurser avsätts för att skapa en meningsfull fritid för barn och unga blir det ännu viktigare att kommunerna stärker det lokala föreningslivet – inte minst genom att hjälpa unga att hitta dit. Föreningslivet är till för alla och finns ofta tillgängligt när andra delar av samhället är stängda.

UNGAS MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA BESLUT SOM RÖR DERAS FRITID

För att skapa en meningsfull fritid för barn och unga är det avgörande att de själva får vara med och forma den. Det kräver ett aktivt lokalt demokratiarbete, inte minst eftersom unga saknar samma självklara möjlighet som vuxna att påverka genom att rösta. Barn har enligt FN:s barnkonvention rätt att få tillförlitlig och tillgänglig information och kommunikation för att kunna fatta viktiga beslut om sina egna liv. Tyvärr visar vår undersökning att det är få kommuner som erbjuder faktiska möjligheter för unga att påverka.

Detta riskerar att leda till en situation där ungas inflytande blir begränsat i praktiken. I stället kan det skapa en motsatt effekt, där barn och unga upplever att de får uttrycka sina åsikter, men att dessa inte tas tillvara fullt ut. För att säkerställa verkligt inflytande krävs ett mer genomgripande arbete – inte bara med att samla in synpunkter, utan också med att ge unga faktiska möjligheter att påverka beslut. Några sådana lösningar är att införa beslutsorgan för unga där de kan fatta beslut om till exempel möjligheten till fritidsaktiviteter i sin kommun. Likaså kan införandet av ungdomsfullmäktigen, som gjorts i bland annat Göteborgs stad, uppfylla liknande viktiga syften (*Göteborgs stad*).

Kommunerna behöver därför både lyssna på barns och ungas perspektiv och ge dem konkreta möjligheter att påverka beslut som rör deras fritid. Det ger en dubbel effekt: verksamheten utformas utifrån ungas faktiska behov, samtidigt som resurser används mer effektivt genom att insatserna faktiskt används. ●

Vilken är årets bästa förebyggarkommun?

I 15 år har Movendi, tidigare Ungdomens Nykterhetsförbund, arbetat med att belysa hur kommunerna arbetar med att förebygga alkohol- och narkotika-relaterade skador.

Forskningen är tydlig med att ett av det mest effektiva sätten att minska skadorna från alkohol och narkotika är att bedriva ett effektivt förebyggande arbete. Det var även en av utgångspunkterna i Sveriges ANDTS-strategi 2022–2025 (Regeringen 2022).

Förebyggande arbete kan ta sig många uttryck. Det kan handla om stark lokal samverkan mellan myndigheter och civilsamhälle för att identifiera riskgrupper, eller om en välfungerande elevhälsa som ger elever goda förutsättningar att göra hälsosamma val. Oavsett form krävs oftast tre faktorer: politiska prioriteringar som erkänner och hanterar problemet, samverkan mellan olika aktörer i kommunen samt

tillräckliga resurser för intern samordning och arbetet med frågan.

I den här delen av vår undersökning, som baserar sig på data från Kolada och Indikatorlabbet, får vi möjlighet att jämföra hur kommunerna arbetar med alkohol- och narkotikaprevention samt betygsätta kommuner utifrån deras förebyggande arbete (Nilson m fl).

I årets resultat ser vi en oroväckande trend. Det alkohol- och narkotikapreventiva arbetet fortsätter att nedmonteras. Till exempel uppgav enbart 52 procent av Sveriges kommuner att alkohol- och narkotikapreventivt arbete förekommer i deras övergripande politiska program vilket är en stor skillnad från 2015 när andelen låg på 72 procent. Likaså ser vi att antalet arbetstimmar som avsätts för samordning av ANDTS-förebyggande arbete fortsätter att minska. Idag arbetar varje kommun i snitt 0,32 heltider med ANDTS-samordning vilket skiljer sig stort från 2015 när samma siffra var 0,45 heltider. ●

Arbetet med prevention genomsyrar hela Sollentuna kommun.

Vinnaren ...

Trots trenden att det kommunala alkohol- och narkotikapreventiva arbetet fortsätter att minska i Sverige finns det många kommuner som bryter bryter mönstret och fortsätter att vara ett starkt föredöme i det alkohol- och narkotikapreventiva arbetet. I årets undersökning får Sollentuna kommun högst betyg av samtliga kommuner i sitt preventiva arbete.

Det finns många framgångsfaktorer i Sollentunas arbete med alkohol- och narkotikaprevention, men här är några som sticker ut:

- **Stark politisk förankring av det alkohol- och narkotikapreventiva arbetet.** Arbetet med att arbeta preventivt är integrerat både i kommunens politiska program och målsättningar. Likaså har man uttalade mål att arbeta med ANDTS-prevention i både grundskola och gymnasium.
- **Starkt samarbete med myndigheter i det preventiva arbetet.** Kommunen bedriver ett aktivt samarbete inom alkohol- och narkotikaprevention med ett flertal myndigheter, däribland polis, länsstyrelsen och hälso- och sjukvård. Här får Sollentuna högst betyg av samtliga kommuner.
- **Samordning av ANDTS-förebyggande arbete och riktade insatser.** Sollentuna kommun kombinerar en aktiv samordning av det förebyggande ANDTS-arbetet (här mätt i antalet heltidstjänster med det ansvaret) med att erbjuda flera riktade insatser, som stöd till nattvandrare och kampanjer mot langning av alkohol.

Avslutningsvis är såklart kombinationen av dessa faktorer den riktiga framgångsfaktorn, där prevention får genomsyra hela kommunen och ta sitt uttryck i både samarbeten med berörda myndigheter och en aktiv samordning däremellan. ●

Movendi kräver

DE TVÅ UNDERSÖKNINGAR som vi redovisar i den här rapporten visar både att det fortfarande finns stora brister i hur kommuner arbetar med att skapa en meningsfull fritid för unga och att många barn som behöver stödinsatser inte får det. Men rapporten visar också vilken skillnad samhället kan göra när detta finns på plats. Den visar hur det får barn och unga att må bra och känna sig trygga i samhället. Det går inte att underskatta vinsterna detta ger barn och

unga direkt, men även samhället i stort där färre hamnar i utanförskap eller utvecklar beroendeproblematik.

För att bygga ett samhälle där alla barn och unga når sin rätt att få växa upp i en trygg och nykter miljö, där de själva får bestämma och utvecklas, behövs tydliga politiska satsningar och konkreta åtgärder.

Nedan följer några åtgärder vi vet skulle göra en stor skillnad för barn och unga.

MOVENDI KRÄVER:

1. Att stödverksamhet ska nå fler!

Endast en bråkdel av de barn och unga som lever med någon närstående med ett skadligt bruk eller beroende har möjlighet att delta i stödverksamhet. Här behövs det politiska beslut för att nå fler barn än de som redan är ”kända” av socialtjänsten.

- **Lågtröskelstöd utanför socialtjänsten**
Ge långsiktig finansiering till stöd i skola, elevhälsa, vård och civilsamhälle – utan krav på utredning.
- **Systematisk tidig upptäckt**
Inför krav på att vården och beroendeenheter alltid uppmärksammar och erbjuder stöd till barn och unga som drabbas av närståendes beroendeproblematik.
- **Nationell uppföljning av faktisk räckvidd**
Följ upp hur många barn som nås av stöd – inte bara vilka insatser som finns – inklusive utanför socialtjänsten.

2. Att kunskap om barn och unga i beroendeproblematik ska ingå i lärarutbildningen.

För många barn och unga som växer upp med föräldrar i skadligt bruk eller beroende är skolan en viktig trygg plats, fri från problemen i hemmet. Att klara skolan är samtidigt en central skyddsfaktor för deras framtida hälsa och utveckling.

För att kunna ge rätt stöd behöver lärare ha kunskap i att uppmärksamma tecken på att elever far illa. Skolan spelar också en nyckelroll i att tidigt upptäcka barn i behov av stöd. Där kan lärare fungera som en viktig länk mellan eleven och de stödsatser som, vilket denna rapport visar, finns i de flesta kommuner.

- **Ändra examensmålen i lärarutbildningen**
Inför obligatoriska krav i högskoleförordningen

på kunskap om barn som lever med skadligt bruk eller beroende i familjen.

- **Nationellt uppdrag och finansiering**
Ge Skolverket och lärosäten ett riktat uppdrag och resurser att utveckla undervisning om tidig upptäckt, bemötande och samverkan kring dessa barn.
- **Uppföljning och kvalitetssäkring**
Säkerställ att Universitetskanslersämbetet följer upp att kunskapsområdet faktiskt ingår i lärarutbildningen.

3. Att fritidsgårdar ska ha öppet när barn och unga är lediga från skolan.

Vår undersökning visar tydligt att de flesta fritidsgårdar har stängt när barn och unga är lediga från skolan. Det är dagar då behovet av trygga miljöer är som störst. På kvällar, helger och lov ökar risken för ensamhet och destruktiva beteenden. En meningsfull fritid i en trygg miljö är ett enkelt sätt att förebygga det.

Det ger också fler unga, oavsett bakgrund, tillgång till gemenskap och vuxna förebilder. Samtidigt kan det stärka relationer och minska behovet av mer ingripande insatser senare.

- **Riktade statsbidrag med krav på öppethållande**
Inför öronmärkt finansiering till kommuner med villkor om att fritidsgårdar ska ha öppet på kvällar, helger och lov.
- **Nationella riktlinjer för tillgänglig fritidsverksamhet**
Ge Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppdrag att ta fram riktlinjer som slår fast att fritidsgårdar ska vara öppna när barn och unga är lediga från skolan.
- **Lokal uppföljning och ansvar**
Ställ krav på att kommuner följer upp och redovisar fritidsgårdars öppettider som en del av det förebyggande barn- och ungdomsarbetet.

4. Att barn och unga ska ges möjlighet till politiskt inflytande.

Det framgår tydligt i vår undersökning att många kommuner har väletablerade system för att lyssna på unga, men att få kommuner aktivt ger makt till unga att fatta beslut. För att ge ungdomar verkligt ägandeskap över sin fritid krävs också att unga får fatta beslut som påverkar dem och deras fritid.

- **Inför inflytandeforum för unga i alla kommuner.**
Samtliga kommuner bör införa beslutsorgan eller andra former av forum för unga att fatta beslut och där de tidigt i processer får möjlighet att påverka beslut i sin kommun.
- **Inför ett riktat statsbidrag till arbetet med delaktighet och inflytande i kommuner och regioner**
Ungas inflytande och delaktighet ska inte göras i projektform eller vara en satsning. Det ska vara ett regelbundet arbete som inte kan prioriteras ned. Samhället har inte råd att låta ungas perspektiv gå till spillo.
- **Inför ett handlingsprogram för ungdomspolitik**
Om man ska ta ungdomspolitik på allvar så ska man ha en plan för hur den ska nå sina mål. Ett handlingsprogram gör det möjligt att utkräva ansvar från de som är ansvariga.

5. Att en ny ANDTS-strategi införs.

Det förebyggande arbetet med ANDTS behöver tydliga mål, nationell koordinering och långsiktiga satsningar. Det är därför den svenska ANDTS-strategin varit så viktig. Idag finns det ingen sådan strategi i Sverige vilket är beklagligt då behoven för ett strategiskt ANDTS-arbete kvarstår. En ny strategi skulle kunna leda till:

- **Tidigare och mer samordnat förebyggande arbete**
En strategi kan tydliggöra ansvar mellan skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård och civilsamhälle. Det minskar risken att barn och unga "faller mellan stolarna" och gör att stöd sätts in tidigare – innan problem hinner växa.
- **Bättre skydd mot nya risker**
Barn och unga möter idag andra risker än för 10–15 år sedan, som e-cigarett, nikotinsnus, nättdroger och onlinespel om pengar. En ny strategi kan anpassas till den verkligheten och täppa till luckor i lagstiftning och tillsyn.
- **Mer jämlika uppväxtvillkor**
Skillnader mellan kommuner är ofta stora, det visar den här undersökningen tydligt. En nationell strategi kan bidra till att barn och unga får likvärdigt skydd och stöd oavsett var de bor, istället för att det avgörs av lokala prioriteringar. ●

TABELL. Kommuneras svar på tre av frågorna gällande stöd till barn i familjer med beroendeproblematik 2023-2025

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
	Upplands Väsby kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Vallentuna kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	10	20
Österåkers kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	10	0	0
Värmdö kommun	Nej	Nej	Nej	–	–	–	–	–	–
Järfälla kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	–	5	10
Ekerö kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	15	5
Huddinge kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	20	22	14
Botkyrka kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	40	40	Ej svar
Salems kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	20	6
Haninge kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödgrupp för barn/unga	30	30	19
Tyresö kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Upplands-Bro kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	4	5
Nykvarns kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödgrupp för barn/unga	20	20	0
Täby kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	10	10	2
Danderyds kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	5	5	Ej svar
Sollentuna kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	10
Stockholms stad ¹	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Familjeinsatser	15	45	78
Södertälje kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	50	50	20
Nacka kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	70	Ej svar
Sundbybergs stad	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Solna stad	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Lidingö stad	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Kontaktfamilj/person	Ej svar	Ej svar	20
Vaxholms stad	Ja	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Norrtnälje kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	20	Ej svar	50
Sigtuna kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	14	0	70
Nynäshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	8	4	5
Håbo kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	10	8
Älvkarleby kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	15	8	5
Knivsta kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	4	12
Heby kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödsamtal	Ej svar	2	13
Tierps kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Uppsala kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	–	50	40	38
Enköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödsamtal	60	45	30
Östhammars kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	3	10	10

1) Resultatet för 2023 gäller svar från fyra av elva stadsdelar, 2024 svar från tre av elva stadsdelar och 2025 från fem av elva stadsdelar.

Kommun

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

SÖDERMANLANDS LÄN

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

JÖNKÖPINGS LÄN

	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Vingåkers kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Gnesta kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	5	20
Nyköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	30	30	60
Oxelösunds kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Flens kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	25	20	15
Katrineholms kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	30	20	15
Eskilstuna kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp för barn/unga	7	40	30
Strängnäs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	200	100	100
Trosa kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Ödeshögs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	3	5	5
Ydre kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	5	6	5
Kinda kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	7	4	7
Boxholms kommun	Nej	Ej svar	Nej	–	Ej svar	–	–	Ej svar	–
Åtvidabergs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Finspångs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	12	15	Ej svar
Valdemarsviks kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Linköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp för barn/unga	181	208	215
Norrköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	69	Ej svar	61
Söderköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	3	Ej svar	2
Motala kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödsamtal	7	14	15
Vadstena kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	5	5	3
Mjölby kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	25	12
Aneby kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	4	Ej svar	Ej svar
Gnosjö kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Mullsjö kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	5	5
Habo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	3	10	5
Gislaveds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödsamtal	3	8	5
Vaggeryds kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	10	15
Jönköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	20	20	50
Nässjö kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	30	Ej svar	20
Värnamo kommun	Ja	Ja	Ej svar	–	Stödsamtal	Ej svar	–	4	Ej svar
Sävsjö kommun	Ja	Ja	Ja	Kontaktfamilj	Stödsamtal	Stödsamtal	–	5	4
Vetlanda kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	20	Ej svar	Ej svar
Eksjö kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	10	20	16
Tranås kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	25	Ej svar

Kommun

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

	2023			2024			2025		
	Ja	Nej	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	5	15	25
Uppvidinge kommun	Ja	Nej	Ej svar	Stödsamtal	–	Ej svar	5	–	Ej svar
Lessebo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	15	15	25
Tingsryds kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	4	8	10
Alvesta kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Älmhults kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	20	10	10
Markaryds kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	7	Ej svar
Växjö kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	Ej svar	5
Ljungby kommun	Ja	Ja	Ja	–	Familjeinsatser	Stödsamtal	12	3	7
Högsby kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–
Torsås kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	6	8	4
Mörbylånga kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hultsfreds kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Mönsterås kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödgrupp	Ej svar	10	5	Ej svar
Emmaboda kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	4	7	7
Kalmar kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	30	15	30
Nybro kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Oskarshamns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	20	20
Västerviks kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Familjeinsatser	8	5	15
Vimmerby kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	5	4	10
Borgholms kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	3	4	10
Region Gotland	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	20	100	60
Olofströms kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	15	12	5
Karlskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	12	9	17
Ronneby kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	15	20	30
Karlshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	12	10	15
Sölvesborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	5	3	5
Svalövs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	40	Ej svar	20
Staffanstorps kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödgrupp för barn/unga	15	8	0
Burlövs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	8	5	13
Vellinge kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	Ej svar	3
Östra Göinge kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	7	16	15
Örkelljunga kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Bjuvs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	15
Kävlinge kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	Ej svar	10
Lomma kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	5	10	0
Svedala kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	5	10
Skurups kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	25	10	20
Sjöbo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	5	7

Kommun

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Hörby kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Höörns kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Tomelilla kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	6
Bromölla kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	5	5
Osby kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Perstorps kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	20	20	Ej svar
Klippans kommun	Ja	Nej	Ja	Stödgrupp	–	Stödsamtal	10	–	15
Åstorps kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Familjeinsatser	0	8	10
Båstads kommun	Ja	Nej	Ja	–	–	Stödsamtal	10	–	4
Malmö stad	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	45	41	46
Lunds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	6	10	15
Landskrona stad	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	50	30
Helsingborgs stad	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp för barn/unga	20	60	60
Höganäs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	25	20
Eslövs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	18	12	15
Ystads kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	6	Ej svar	Ej svar
Trelleborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	17	15	12
Kristianstads kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	20	25	50
Simrishamns kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	10
Ängelholms kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödsamtal	0	0	10
Hässleholms kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	50	50	Ej svar
Hylte kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	10	10	15
Halmstads kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Laholms kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Falkenbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	–	0	10
Varbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	30	40	100
Kungsbacka kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	50	Ej svar	Ej svar
Härreda kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	3	5	Ej svar
Partille kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	1	10	20
Öckerö kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	12
Stenungsunds kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	Ej svar	20
Tjörns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	17	12
Orust kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	2	20	20
Sotenäs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	15	20	15
Munkedals kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Stödsamtal	2	5	1
Tanums kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	3	5
Dals-Eds kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	15	15
Färgelanda kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	Ej svar	0

HALLANDS LÄN

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kommun

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Ale kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Familjeinsatser	20	15	10
Lerums kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Vårgårda kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	20	20	Ej svar
Bollebygds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Familjeinsatser	3	5	3
Gråstors kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	7	5	7
Essunga kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Karlsborgs kommun	Ja	Nej	Nej	Stödsamtal	–	–	2	–	–
Gullspångs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	10	5	15
Tranemo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	7	9	20
Bengtstors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Melleruds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	4	30	10
Lilla Edets kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	10	15
Marks kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	30	Ej svar	4
Svenljunga kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	20	15	20
Herrljunga kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Stödsamtal	15	Ej svar	7
Vara kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	10
Götene kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	3	Ej svar	5
Tibro kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Töreboda kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	2	2	2
Göteborgs stad ²	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	10	Ej svar
Mölnåls kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	8	75	55
Kungälv kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	35	45	35
Lysekils kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Uddevalla kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	10	10	Ej svar
Strömstads kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	12	14	Ej svar
Vänersborgs kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	15	Ej svar
Trollhättans stad	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Stödsamtal	20	40	40
Alingsås kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	10	36	25
Borås stad	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	16	12
Ulricehamns kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	10	10	Ej svar
Åmåls kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	15	10	Ej svar
Mariestads kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	–	1	3
Lidköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	10	Ej svar	30
Skara kommun	Ja	Ja	Nej	Familjeinsatser	Familjeinsatser	–	15	3	–
Skövde kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	15	10	6
Hjo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	3	2	10
Tidaholms kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Kontaktfamilj/person	Stödsamtal	5	5	5
Falköpings kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	20	25

2) Resultatet för 2023 och 2024 gäller svar från ett av fyra stadsområden och för 2025 två av fyra stadsområden.

Kommun

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

VÄRMLANDS LÄN

ÖREBRO LÄN

VÄSTMANLANDS LÄN

	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Kils kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	15	15	15
Eda kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Torsby kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödgrupp	Ej svar	10	10	Ej svar
Storfors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	5	5	6
Hammarö kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	20
Munkfors kommun	Ja	Ja	Ja	Kontaktfamilj	Stödsamtal	Kontaktfamilj/person	13	5	8
Forshaga kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	12	Ej svar	11
Grums kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	10	20	5
Årjängs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	5	17
Sunne kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	8	4
Karlstads kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	100	100	100
Kristinehamns kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Familjeinsatser	4	30	20
Filipstads kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	20	20	20
Hagfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Arvika kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	35	35	35
Säffle kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Familjeinsatser	15	Ej svar	30
Lekebergs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	10	6
Laxå kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hallsbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	7	15
Degerfors kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	50	8	Ej svar
Hällefors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	2	2	2
Ljusnarsbergs kommun	Ja	Ja	Ja	–	Familjeinsatser	Familjeinsatser	3	2	2
Örebro kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	97	100	98
Kumla kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	7	Ej svar	10
Askersunds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	6	10	10
Karlskoga kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	45	40	15
Nora kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	10	16	25
Lindesbergs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	10	Ej svar	10
Skinnskattebergs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödgrupp	Ej svar	5	4	Ej svar
Surahammars kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	5	10	15
Kungsörs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hallstahammars kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	10	10
Norbergs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Västerås stad	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	80	Ej svar	Ej svar
Sala kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	0	10	Ej svar
Fagersta kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	11	30
Köpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	5	2	25
Arboga kommun	Ja	Nej	Ja	Familjeinsatser	–	Stödsamtal	7	–	15

Kommun

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Vansbro kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	15	8	10
Malung-Sätters kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Gagnefs kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar
Leksands kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	5	10
Rättviks kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	12	15	3
Orsa kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Älvdalens kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	11	Ej svar	10
Smedjebackens kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	10	11	10
Mora kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	20	Ej svar	Ej svar
Falu kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Familjeinsatser	6	20	10
Borlänge kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	15	20	20
Sätters kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	25	10	5
Hedemora kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	5	5
Avesta kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Familjeinsatser	40	25	25
Ludvika kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	10	20
Ockelbo kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	5	4
Hofors kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	17	10	5
Ovanåkers kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	10
Nordanstigs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	3
Ljusdals kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	35	35	35
Gävle kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	32	45	45
Sandvikens kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	43	73	79
Söderhamns kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödgrupp för barn/unga	100	20	25
Bollnäs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hudiksvalls kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	13	10	Ej svar
Ånge kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	10	8	2
Timrå kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	10	15	30
Härnösands kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Familjeinsatser	84	30	30
Sundsvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Verksamhet inom elevhälsa	Familjeinsatser	110	130	100
Kramfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Sollefteå kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	7	Ej svar
Örnsköldsviks kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	20	Ej svar	Ej svar
Ragunda kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar
Bräcke kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	1	10	10
Krokoms kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödgrupp för barn/unga	Ej svar	2	0
Strömsunds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	16	12	7
Åre kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Bergs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	2	Ej svar	5
Härjedalens kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	5
Östersunds kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	17	Ej svar	Ej svar

DALARNAS LÄN

GÄVLEBORGS LÄN

VÄSTERNOTTLANDS LÄN

JÄMTLANDS LÄN

Kommun

VÄSTERBOTTENS LÄN

NORRBOTTENS LÄN

Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?

Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.

Ungefär hur många barn har deltagit under året?

	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Nordmalings kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	15	Ej svar	Ej svar
Bjurholms kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Vindelns kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödgrupp	Ej svar	5	2	Ej svar
Robertsfors kommun	Ja	Ej svar	Ja	Verksamhet	Ej svar	Stödgrupp för barn/unga	5	Ej svar	2
Norsjö kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	7	Ej svar	Ej svar
Malå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	7	5
Storumans kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	7	8	5
Sorsele kommun	Ja	Ja	Nej	Stödsamtal	Stödsamtal	–	0	0	–
Dorotea kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ej svar	–	–	Ej svar	0	–
Vännäs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	0
Vilhelmina kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödgrupp	Ej svar	–	–	Ej svar
Åsele kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	1	0	0
Umeå kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödgrupp	Ej svar	5	4	Ej svar
Lycksele kommun	Ja	Ja	Ja	Kontaktfamilj	Stödsamtal	Familjeinsatser	5	3	5
Skellefteå kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	28	55	30
Arvidsjaurs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	7
Arjeplogs kommun	Ej svar	Ej svar	Nej	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–
Jokkmokks kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Överkalix kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	0	Ej svar	0
Kalix kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	10	10	7
Övertorneå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	25	5
Pajala kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Gällivare kommun	Ja	Nej	Ej svar	Stödsamtal	–	Ej svar	–	–	Ej svar
Älvsbyns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	20	30
Luleå kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	30	1	3
Piteå kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödsamtal	21	8	10
Bodens kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödsamtal	10	12	25
Haparanda stad	Nej	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Kiruna kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	24	10	30

ALLA BARN OCH UNGDOMAR har rätt att få möjlighet att må bra, utvecklas och leva ett bra liv, som de själva har inflytande över. I den här rapporten från Movendi fokuserar vi på skyddsfaktorer som kan göra detta möjligt.

Vi presenterar våra två undersökningar om barn och unga. I en kommunenkät har vi tagit reda på omfattningen av det stöd som erbjuds barn som växer upp i familjer med skadligt bruk och beroende. Vi har även undersökt kommunernas arbete med ungas fritid, inflytande och alkohol- och narkotikaförebyggande arbete.

I ett antal artiklar ger vi även goda exempel på hur det i praktiken går att stärka skyddsfaktorer som skola, föreningsliv och trygga vuxna.

Beställ eller ladda ner rapporten

movendi